

Këyítfii Pool bín Bu-Roomda Wo'eencii lëgis Këyítfiida

Këyítfii fii fëri Pool bín kerceencaa ga Roomda ee lak ya mossii daama kika'. 'Bibo' biliis bëri jangatee Hewhewii winéwí' wii daama bi kikerceen tuukka daama (fodii Akílaas na Pírísíl) Tumeen 18: 2. Pool bín-daba doonaa ba ínohhi. Ya wo'eeba an ya en na kiyah Espaaña ya koorohan daama, ya daasba ga gëmii. Ya wo'aba ban kikími'ti Kooh, ya lëgisí'ti hal bi ya mín kibaaß daama.

Pool wo'ba ga këyítfii ya bínbaða daa kigëm ga Kiristaanii hín kijofða. Ya wo' an buwii béebba bëri tum baakaa' ee béebba bëri meydohsee ga ndamaa Kooh. Wayee diimada ba júwohduunun na Kooh, kooroh da dii ba en wínoo na Yéesu Kiristaada.

Kooh yëri tanuk Pool ki'en apotaa', en danaa ya yéegalohi Hewhewii winéwí'wii. Ya wo' an Hewhewii winéwí'wii wiima, doolii Kooh wëri, ee wa waa ga béeb baa gëmin, laakoo an yii yaawúu', laakoo an yii enndii yaawúu'. Kooh wo' an béeb buwii gëmða ba wínoo ga fikíici. Ya abohinba bo' bijúwí' kooroh ga ínaa Bíncaa cisela'í'caa wo'da. Ca wo' an: «baa júwin, kipeskaagari taabi na ngëm» (Room 1: 17). Pool wo' ban an béeb kerceencii jom kijúwohu hen, ken jomoo kisagoh na mooroomci, ken

hanat ki'atti' mooroomci luu enee badukeen-caagaba bokkii. Këyítfiima Pool bídee bu-Roomda laakeera solu, kéri tah kerceencii tookuununfa.

Këyítfi Pool bín bu-Roomda tíidoh anee:

- 1 - Pool waa' kika' Room kiwaaknee kerceen-caa daamaɗa (1: 1-17)
- 2 - 'Buwii béebba tumuunun baakaa' (1: 18-3: 20)
- 3 - Kigëm ga Yéesu onoh kijúɓ ga fíkí Kooh (3: 21-4: 25)
- 4 - Yéesu onin buwii kijúwoh na Kooh (5: 1-8: 39)
- 5 - Heetii Isarayeel tanukɗa (9: 1-11: 36)
- 6 - Kipes ki'as ga iña Kooh nakoh (12: 1-15: 13)
- 7 - Tanjoh (15: 14-16: 27)

Këñɗoh

¹ Mi Pool, mi súrɗa Yéesu Kiristaa, mi yëri bínndúu këyítfi fii dú bu-Room. Kooh yëri bayyoo ki'en apotaa'ci, mi faandus-sari haɗ kiyéegalohnee Hewhewii winéwí'wii.

² Hewhewii winéwí' wiima nak, Kooh dígo-heerawa kumëëñí' ga Këyítfaa ee koorohee ga túuwtaa seldiigacaagari. ³⁻⁴ Wa wo' loo Kowukiigari, Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu. Ga kibo'-súusúuskaagari, ya límukoh ga níilaa buu' Dëwít, ee ga Helaa yisela'í'yaa, Kooh ga doolaagari teewohha an ya Kowuci ga waa ya mílísɗu ga buwaa kaaninda. ⁵ Kooroh gari nak, Kooh onndaroo ki'en apotaa', doonaa ga teekii Kiristaanii mi nook heetcii ga ëldúnada tóohca, ca gëm gari, ca taabuk iña nakohu

kitumfa. ⁶ Dú bu-Room, d'ú bok ga, ndaga Kooh bayinndúu kibok na Yéesu Kiristaa. ⁷ Kon mi bínndúu këyít'fii fii d'ú béeβpúu. Ínohat an d'ú neblohin Kooh ee ya bayinndúu d'ú en buuci. Kooh, Paamudiigaruu na Yéesu Kiristaa, Ha'mudii barkeelattúu ee ba onndúu jam.

*Pool waa' kika' Room kiwaaknee kerceen-
caa en daamaɗa*

⁸ Kon bi mi dalaa, mi d'ewan kigërëm Koohyigoo garúu béeβpúu paay, ee kooroh ga Yéesu Kiristaa ndaga síwin daa en béeβ ga ëldúna an d'ú gëmin gari. ⁹ Kooh ínohin an mi wo' kayoh, ya yii mi jaamuki ga keeñnjoo ga kiyéegaloh Hewhewii winéwí' wii wo' ga loo Kowukiigarida. Ya ínohin an wahtaa en tóoh helloo ka' garúu. ¹⁰ Ee mi dëk ga kikiimmbi ya onndoo hal en neβpinaa, mi mínndúu kihay kiwaaknee. ¹¹ En ki'ena, mi waarin garúu kihay lool bi mi le'doh garúu barkicii Helii yisela'í'yii onohida, en d'anaa ngëmiigarúu wëñ kiyégís. ¹² Mi waa' kiwo' sah man, d'ú béeβpuu, d'ú daasoh ga ngëmii d'ú bok kilaakda.

¹³ Mbokciigoo, ínohat an bes ciyewin mi abinndúu kihay kiwaaknee, wayee bi wati mi laakkii hal. Mi waarin nak kihay kilëgëy ga d'uuycúu, bi jeriñ mey ga, fodaa daa mi tum ga d'uuy buwaa ga dëkcaa ciinooda.

¹⁴ Kooh sasinndoo kilëgëy, kon mi jomin kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii ga béeβ buwii. Mi haywa kiyéegalohnee ga buwaa helcaa yúudukin ga ëldúnada, bi ga baa

helcaa yúudukkiida. Mi haywa kiyéega-lohnee ga buwaa jaginda na buwaa jagussiida. ¹⁵ Iñaama tah mi waarin lool kihay kiyéegalo-hwa garúu ñan, dú bii dú en ga Roomda.

Doolaa laak ga ñuuy Hewhewii winéwí'wi-ida

¹⁶ En ki'ena, mi safarin ga kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii. Doolii Kooh wëri en ga ñuuywa, wa músali béeb buwii gëm ga Yéesu Kiristaada, ennda yaawú'cii ga iña dëbda, tíkka ga bii enndii yaawú'da.

¹⁷ Hewhewii winéwí'wii wiima teewoh daa Kooh tíki bíbo', baa gëm kesi ga Yéesu Kiristaa, ña en bíbo' bijúwí ga fíkiicida. Iñaama waa' kiwo' an waas wiliis laakoo. Ee fodaama, ka bídu ga Këyítfaa an: «Baa gëmaa, Kooh hayyi ki'aboh fodii bo' yijúwí' ga fíkiici, ee ya pesan kayoh-kayohda.»✧

Buwii béebba tumuunun baakaa'

¹⁸ En ki'ena, Kooh teewohin bi leerin, aboh ga dook an ya aylukin ndaga buwii faali'iiri ee ña júbpii. Ba úubin kayohfi na kijúbpiikiigaba.

¹⁹ Kooh hayña ki'atti' ndaga waasii ña jom kikooh bi ña ínoh Koohda leerin ga hafña, Kooh teewinbawa bi leerin lañ. ²⁰ En ki'ena, doolii Kooh leehoo taa'da na dii ya manda nam ki'en iñca hotukoo na kuhas. Wayee ga iña ya sakee ëldúna bi wati, fu malak ga iñcii ya sakfanaa, hel míninndaaca kiteeb. Kon nak buwii laakoo lay ga fíkiici. ²¹ Buwii ínohuunun Kooh ee ña erussiiri ndam ee ña gërëmbiiri

✧ 1:17 1: 17 Habak 2: 4.

fodaa daa ba jommbika kitumi'da. Iñcii ba halaati eewdohba egíraada céri múuyí'ba ee keeñciigaba búumin, ba enin ga ñúus. ²² Ba tík hafba buwaa ñaañuunun ee ba bidof kesi. ²³ Ba aawwii kijaamuk Kooh yii laak ndam ee kaanoofa, ba namba ki'aaw kijaamuk nataal bo'-súusúus yii kaaninda, sel, júu', na fasukohcii.

²⁴ Kéri tah, Kooh foñinba ga iñaa nebba, ba enukohin ga iñcaa moroo, ba bii tum ga faanciigaba iñcaa apohin kaci. ²⁵ Ba jafin kayohfii Kooh, ba taabuk saboh. Ba aawin kijaamuk na kitaabuk iñcii Kooh sakda, ba foñja Kooh yii sak toohda. Ya kañsat bi taa'! Aameen.

²⁶ Kéri tah Kooh foñohinba ga tumeencumgaba ci'apohí' kacicaa ba duucukohda. Beticiigaba foñuunun yaalcii, ba faanuki kiyaal na beti ga díkaantiba. ²⁷ Yaalcii ban tumsin fodaama, ba faanuki kibeti na yaal ga díkaantiba, ee faanba tamoh rek kifaanuk na bimooroomba. Yaal tumi na yaal mooroomci iñaa joffii, fodaama ba nooki ga dookba fayaa gën ga kimúuykaagaba kaamafa. ²⁸ Waa ba tookkii ki'ínoh Kooh, Kooh foñohinba na hel-ñalaañukohaagaba waama ee ba dëk ga kitum iñaa tumkoo. ²⁹ Keeñba líif na kijúbpii, kibon, kiwaa' kihépi' na kisoot. Ba halaati ki'iñaan doñ, ki'ap bo', kiñaroh, kiñaañukoh bo', ki'oolukoo ken, ki'ooñ bo', ³⁰ kiyah teek bo', kisagoh na Kooh, kiñak kikoruk, kibewí' hafba, kindamuk, kimoroo ga nof, kitookoo kikelohi' paamun na eemun. ³¹ Ba laakoo hel,

ba enndii go', ba waa'tii ken, ba laakoo yërmaandi ga ken. ³² Ba ínohin dijófi' daa Kooh yah kitum buwaa man fodaamaɗa. Buwaa tumi iñcaamaɗa, Kooh hayɓa ki'atti' kikaan ee hoonohhii bi wati ba ðëk ga kitum iñcaa. Baatta ga, ba fa' na buwaa tumi iñcaamaɗa.

2

Kooh yah buwii ki'atti ga yijúwí'

¹ Kon nak, fu yii fu atti'i mooroomfuda, na baa fu mín ki'en tóoh, ínohaa an fu laakoo lay ga fíkii Kooh. Ndaga iñaa fu atti'oh mooroomfu an ya tummbida, fu ðan fu tumiri. Kon nak fu búukin haffu, fu yii fu atti' mooroomfuda.

² Du ínohin béebpuu an atti'aa Kooh atti' buwaa tumi iñcaamaɗa koo' ga waas. ³ Fu yii fu atti'i mooroomfu ga iñcaa ya tumida, ee fu ga kihaffu fu tumicaɗa, fu foon an Kooh abohanndiiraakane? ⁴ Mín ki'en sah an fu faali'oo Kooh ndaga daa ya jofin lool, ee ya míninndaa kimúuñi' ee ya gaawtukoo. Fu ínohoo moos an ya teeɓpaa kijofaa, ya waa' fu hot iñaama, fu súpít kipesfune?

⁵ Wayee fu yaama fu yëgís ga haf kak, fu saŋ kisúpít kipeskaagaraaɗa, fu yaa nëgíroh ga dookfu aylukaa Kooh bi ga besaa ya yah ki'atti' béebɗa, ee kooran ga waas. ⁶ Le' bëriinaa, baa en béeb Kooh hayyi kifay iñaa ya lëgëyɗa. ⁷ Buwii taabuk kitum yijófi'ɗa, ba waa' kilaas ndamaa meyoh ga Koohɗa, ba nebloh Kooh, kipesɓa leehoo ee fodaama Kooh hayɓa ki'on ba pes nari bi taa'. ⁸ Wayee buwaa bíinoo, ga

kiwaa'ti kiheñoh rek, ba onnda kayohfaa bíiñ, ba baa tumi ga iñaa joffii. Buwaama nak, Kooh hayba ki'ayluk, sañku'ba. ⁹ Béeb buwii tumi yibóní'da hay kikeenu ga coonu ciméeski' ee dewohan ga yaawúu'cii, tík ga buwii enussii yaawúu'da ban. ¹⁰ Wayee buwii tumi yijófi'da Kooh hayba ki'on ndam, ya hay kiwo' yijófi' gaba, ya hayba ki'on jam. Ya hay kitum fodaama, dewoh ga yaawúu'ciinaa, tík ga buwii enussii yaawúu'da. ¹¹ Buwii béeb ba wínoo ga fíkíi Kooh. ¹² Buwii enussii yaawúu'da ínohsoo íinii Waasii Móryís nakoh kitumda. Ba keeni ga kitum iñaa joffii anee rek. Ba nak, ba hay ki'atti'u ba sañku'uk, wayee atti'aagaba ayukanndii ga Waasii Móryís. Buwii ínohu íinii Waasii Móryís nakoh ee ba kældúkiwada, atti'aagaba ayukan ga Waasii Móryís. ¹³ Kooh yahhii ken ki'aboh bo' yijúwí' ga fíkíici ndaga daa baama eem rek ga kisúkúruk iñaa Waasii Móryís nakoh kitumda. Baa taabukin íncii Waasii Móryís nakoh kitumda, yéri Kooh yah ki'aboh fodii bo' yijúwí' ga fíkíici. ¹⁴ En ki'ena, buwii enussii yaawúu' ee ínohsoo Waasii Móryísda, binaa ba tum íncii Waasii Móryís nakohdanaa, man na ba laakca ga dūuyba luu enee an ba hottiica. ¹⁵ Fodaama ba teewohin an iñcaa ba tumi ee Waasaa nakohda bídu ga keeñcaagaba. Helba tookin iñaama ee ban halaatcaagaba, cínoo hayaa yabiiba ga yen, wala somibaada, teewohinka. ¹⁶ Bes waa hay, halaatcii daakuk ga dūuy keeñciida hay kimeydohu fañ ee Kooh hay ki'atti' buwii

kooroh ga Yéesu Kiristaa. Iñaama, Hewhewii winéwí'wii mi yéegalohda, wërí wo'ka.

Yaawúu'cii taabukussii iña Waasii Móyíis nakoh kitumda

¹⁷ Fu nak, fu yii fu taas ga teekii yaawúu'da, fu ayuk ga Waasii Móyíis, fu maruki ga iñaama an fu bo' Kooh. ¹⁸ Kon fu ínohin iña Kooh waa'da, ee Waasii Móyíis jégírinndaa tooh iña laakin solu. ¹⁹ Fu fooŋ an fu bayin tuhas ee fu yërí yah kinook búumí'cii. Fu fooŋ an fu yërí en lee'laatii buwii enu ga ñúusda. ²⁰ Fu fooŋ an fu yërí jom kijégí' buwii ínohsoo daradane? Fu fooŋga ban an fu yërí jom kijégí' béeb buwii han ki'aas ga ngëmiida, ndaga fu yaakaa' an waasii oninndaa kilaak kayoh ga tooh na ki'ínoh toohe?. ²¹ Kon fu yii fu jégíri buwii bíinooda, iñii tah ya fu jégíroo haffu? Fu jaŋngati buwii bíinoo an ba hanat kilok. Kon iñii tah ya fu loki?. ²² Fu wo'i buwii an ken hanat kidúk betici wala yaalci, ya faanuk na bo' yiliis. Kon iñii tah ya fu tumika? Fu wo' an fu gëmbii ga koof, kon iñii tah ya fu kolukaa fu loki iñcaa buwaa sarahohi ga koofcaada? ²³ Fu ndamuk ki'ínoh iñii Waasii Móyíis nakoh kitumda, wayee fu tooñ Kooh, ndaga iñcii fu tumida taambii ga iña Waasaama nakohda. ²⁴ En ki'ena, bídu-unun ga Këyítfaa fodaama an: «Dú yaawúu'cii, dú bërí tah buwii enussii yaawúu'da wo'si ga teekii Kooh iña joffii»✧. ²⁵ En ki'ena, kigúruk jofin en lak fu taabukin iñii Waasii

✧ 2:24 2: 24 Ísayii 52: 5.

Móyíis nakohɗanaa. Wayee fu taamm̄bii ga iñii Waasiima nakohɗanaa kigúrukkaagaraa laakoo jeriñ. ²⁶ Baa gúrukkii, binaa taabuk iñii Waasii Móyíis nakoh kitumɗanaa, hídaa ga daa ya gúrukkiida tóoh, Kooh hayyi kikíndoh ga buwaagari*. ²⁷ Ínohaa an baa gúrukkii ee ya taabuki dijófi' iñii Waasii nakohɗa, hayyaa ki'atti' fu yii fu en yaawúu', fu gúrukin, fu laasin ga iñcaa këyítcaa Waasii Móyíis nakoh ee fu taabukoocada. ²⁸ En ki'ena, ki'en yaawúu' enndii iñaa hotuki ga bo' ee kigúruk kayoh-kayohɗa enndii mandargaa hotuki ga faanda. ²⁹ Ki'en yaawúu' kayoh-kayohɗa, eni ga duuy keeñ, ee kigúruk kayoh-kayohɗa, kéri en kigúrukkaa Helii yisela'í'yii tumi ga keeñɗa, enndii kigúrukkaa bídu ga këyítɗa rek. Yaawúu', yaa man fodaama, Kooh yéri yahhi kindam wayee enndii bo'-súusúus.

3

Kijúb na ki'en go' kuu Kooh

¹ En fodaamanaa, kon ki'en yaawúu' baat ya ga bo'? Kigúruk laaki' bo' ya jeriñ? ² Daa mín ki'en tóoh, jeriñaa gaɗa yakin. Ee waa kuliyuk gaɗa, wéri en ga dii wo'eenii Kooh ɗewee kiwosohu gaɗa. ³ En ki'ena, laakin gaɗa, baa enndii go'. Diima nak ya? Ki'enndii-go'kaagaba kaama mín kihoonoh Kooh ki'en gore? ⁴ Múk, iñaa bo' jom ki'amɗa kay, wéri

* **2:26** 2: 26 Kigúruk kéri enee mandargaa teewohee buwaa en bu-Koohɗa

en an Kooh dëk ga kayoh ee bo'-súusúus dëk na saboh. Fodaama, ka bídu ga Këyítfaa an: «Kijúbkiigaraa hotukan ga wo'eencii fu meydoh ki'atti' buwiida, ee baa fu atti' béeb, fu laak kayoh ga dookci»✧.

⁵ En an kijúbpiikiigaruu teewohi an Kooh júwinaa, dú wo' ya ga iñaama? Dú wo' an, binaa Kooh íif aylukaagari ga dookkuunaa lak ya júbpii hene? En ki'ena, inii yii mi wo'i fodii buwii wo'ikaða. ⁶ Múk, iñaama mínukoo. Haa en an Kooh júbpiinaa ya mínan na ki'atti' bu-ældúna? ⁷ Hay kilaak buwaa wo' an, «En sabohfiigoo on kayohfii Kooh kiweñ kisíw na kilaak ndamaa, inii tah ya mi lísi kitíku tumohbaakaa?» ⁸ Bínoo hay kika' bi ba wo' an: «Du tumat yibóní' en danaa yijófí' mín ga kimey.» Laakin buwaa poki'tíi kiwo' an dí jégíroh iñaama. Buwaa wo' iñaamada, Kooh hayba ki'atti' ee kooran ga waas.

Bo' yijúwí' laakoo

⁹ Kon, dú jom ya kiwo'? Du yaawú'cii dú bërí gën buwii enussii yaawú'ða ga fíkíi Koohe? Múk! En ki'ena, dú teewohin an yaawú'cii na buwii enussii yaawú'ða tooh, béebba biñaam-baakaa'. ¹⁰ Inii yii yëri bídu ga Këyítfaa an:

«Laakoo bo' yijúwí', enndii sah yínoo

¹¹ Laakoo baa laak hel, yínoo heellii ki'ínoh Kooh,

¹² Béebba foñuunun Waasii Kooh, béebba sooyuunun.

✧ 3:4 3: 4 Kañcaa 51: 6.

Laakoo bo' yaa tumi yijófi', enndii sah yíinoo✧.

13 Golgolciigaba en fan loyaa úbísukin, peremciigaba beedukin ga kidúk bo', wo'eencii meyi ga kúuwɓaɗa soot fan daɗa' goɗ.✧

14 Túuwtiigaba líif na coñ na wo'een cibóní' doɗ.✧

15 Kotɓa gaaw ga ki'apnee bo' rek.

16 Daa ɓa kooroh tóoh, buwaa fiipohi. Ba soki kofeel.

17 Ba ínohoo waasaa haydohi jam.✧

18 Kiniik Kooh paallii fen ga keeñɓa.✧»

19 Du ínohin an tóoh iña Waasii Móyíis* wo'in, wo' aaw ga buwii jomwa kitaabukɗa. En ɗanaa ken laakoo iña ya wo'an, ee ken ga èldúna laakoo lay ga fíkíi Kooh.

20 Këri tah laakanndii ken ɓaa abohsan bo' yijúwí' ga fíkíi Kooh ga kitaabuk Waasii Móyíis. Waasii Móyíis, en ki'ena, on buwii ki'ínoh rek an ɓa tumin baakaa'.

Kigëm ga Yéesu onoh kijúb ga fíkíi Kooh

21 Diimaɗa nak, Kooh teewin buwii daa ɓa jom kikooh bi ɓa abohu ɓiɓo' ɓijúwí' ga fíkíici ee enoo ga Waasii Móyíis. Iñaama, Waasii Móyíis na sèldíiga-Koohcaa teewohseeraka.

✧ **3:12** 3: 12 Kañcaa 14: 1-3; 53: 1-3. ✧ **3:13** 3: 13 Kañcaa 5: 10; 140: 4. ✧ **3:14** 3: 14 Kañcaa 10: 7; Mëccëe 12: 34; Efees 4: 31. ✧ **3:17** 3: 17 Ísayíi 59: 7-8. ✧ **3:18** 3: 18 Kañcaa 36: 2. * **3:19** 3: 19 Waasii Móyíis: Dii, iñii Waasii Móyíis waa' kiwo'ɗa wëri en ɓéɓɓ këyítcaa bídu ga kifiliimunkaa kuɗewaakaa Kooh na yaawúu'caada.

22 Kooh aboh buwii fibo' bijúwí' ga fíkíici ndaga ga dii ba gëm ga Yéesu Kiristaada. Béeß buwii gëmda ya abohbada, ndaga buwii béeß, ba wíinoo ga fíkíici. 23 En ki'ena, béeß buwii bërí tum baakaa', ee ba meydohin haffa ga ndamaa Kooh. 24 Wayee Kooh, ga yërmaandaagari, onndaba ki'en fibo' bijúwí', ee ya meekissiiɓa dara ga. Ya koorohhaka ga Yéesu Kiristaa, yaa bégísba ga baakaa'da. 25 Kooh erohhi fodii sarah júwohi'tuu na hafci, ya sétí' na nífaa ya aamda baakaa'cii buwii gëmindá. Sarahaama teewoh an Kooh mos kijúb. Ya taabukéeríi buwaa baakaa'caa ba tumee kudewaada, 26 ndaga ya gaawtukéeríi dara ga. Diima nak ya teewohin bi leerin an ya júwin ee baa gëm ga Yéesunaa, ya hayyaa ki'aboh bo' yijúwí' ga fíkíici.

27 Kon laakin iñaa bo' bakukohan ga fíkíi Koohe? Dara! Haa iñii tahkada ya? Iñaa tahkada wërí en an iñaa wëñ kilaak soluda enndii iñcii du tumi fodaa waas nakohkada, wayee kigëm ga Yéesu. 28 En ki'ena, Du mínin kiwo' an Kooh abinnduu bo' bijúwí' ga dii du gëmin ga Yéesuda, wayee ya abohhiiruu bo' bijúwí' ndaga dii du tumin iñaa Waasaa Móyíis nakohda. 29 Wala book Kooh nam ki'en Kooh yuu yaawúu'cii doge? Kooh enndii Kooh yuu buwii enussii yaawúu'da hene? Ahañ kay, Kooh yuu buwii enussii yaawúu'da ban!

30 Kooh yíinoo doñ yërí laak, ee ya yërí abohi yaawúu'cii fibo' bijúwí' ga fíkíici ndaga ngëmaa ba bayda, ee ya aboh buwii enussii

yaawúu'da bibo' bijúwí' ga fíkiici ndaga ngè-maa ba bayda ban. ³¹ Ngēmii dū laak ga Yéesuda nēewís Waasii Móyíis hene? Múk, hanaa kay dū namwa kiyégísi' ga iñaa wa enda.

4

Iñaa tah Kooh aboh Abaraham bo' yijúwí'da

¹ Kon, dū beɓ caasammbuu Abarahamaa, ga kibo'kaagari, iñii yiida yéri dū mín kiwo' ga looci? ² Enee an Kooh abeeri bo' yijúwí' ndaga iñcaa ya tumeedanaa, eneena Abaraham mín kilaak iñaa ya ndamukan ga. Wayee ya mínéeri kindamuk ga fíkií Kooh. ³ En ki'ena, bídu ga Kēyítfaa an: «Abaraham gēmmba ga Kooh, ee ga iñaama Kooh abohhari bo' yijúwí'.» ⁴ Mon dū ínohin an baa lēgēyaa laas fayaagari. Iñaa ya fayu yaama enndii iñaa ya onu hen, wayee ya laas anagaagari. ⁵ Bo' yaa ga, ya tíkkii yaakaa'ci ga kitum iñaa júwin wala iñaa júbpii, wayee ya gēmin ga Kooh, yii mín ki'aboh bo', yaa faali'ii Kooh fodii bo' yijúwí' ga fíkiicida. Ngēmaagari waama hay kitah bi Kooh abohhi bo' yijúwí'. ⁶ Dēwít ban wo'ee iñaama ga loo daa Kooh abohi bo', bo' yijúwí' ga fíkiici ee ya malakoo ga iñcaa baa tumida: baa manda, yewinuunun múu'. ⁷ Ya wo'ee an: Yewinin múu' buwaa Kooh bayal tooñcaagaba ee nísin baakaa'caagabada. ⁸ Yewinin múu' buwaa Kooh malakkii baakaa'caagabada.

9 Kiyewin-múu'kaama, Dëwít wo'eeda, kuu buwii gúrukda ba haɗbane? 'Buwii gúrukusiida bokussii gane? Ahaɗ kay, du han kiwo' karam an Kooh abohha Abaraham bo' yijúwí' ndaga Abaraham gëmee gari hen. 10 Kon ga waa Kooh aboh Abaraham bo' yijúwí'da, laak Abaraham gúrukinoo, gúrukkii? Mon lakanaa ya gúrukkii duum. 11 Kigúrukkaa Abaraham tumeeda enee mandargaa teewoh an ya gëmin ga Kooh kumëeñí' ee Kooh abohinndi bo' yijúwí' kumëeñí'. Iñaama nak yëri tah Abaraham en caasamunii buwii gúrukkii béebba ee gëmuunun ga Koohda. Ee fodaa Abaraham, Kooh abohin buwii biɓo' bijúwí' ga fíkíci. 12 Ee ban Abaraham, caasamun ga buwii gúrukuunun ee ba eembii ga kigúruk doɗda. Ee ba gëmin ban fodaa daa Abaraham gëmee kudewaa lak ya gúrukkii duumda.

Buwii gëm ga Yéesuda bëri yah kilaas ga iña Kooh díghda

13 Kudewaa Kooh díngga Abaraham na tu-caasamuntaagari an ya hayba ki'on ba lam ëldúna. Iñaama Kooh díghéeriiri ndaga Abaraham taabukee Waasii Móyíis, wayee díghhi daa Abaraham gëmin gari ee ya Kooh abohinndi bo' yijúwí' ga fíkíciida.

14 Enee an buwii taabuk iñcii Waasii Móyíis nakohda bëri yah kilaas ga iña Kooh díghdanaa, kon eneenaa buwii gëm ga Koohda, gëmsan sooy ee eneenaa iña Kooh díghda enan sooy ban.

¹⁵ En ki'ena, waasii wëri fet aylukaa Kooh ga dook buwii taabuksoo iñaa wa nakoh kitumfa. Ee daa waas gaa ga, kideeñ waas laakoo daama. ¹⁶ Fodaama iñaa Kooh dígohda, kigëm doñ këri onohiwa. Kooh yëri onoh iñaama ee ya sekkii fay ga. Iñaa dígoñu yaama béeb tucaasamuntii Abaraham tëri laakwa. Eemmbii ga buwii taabuk iñii Waasii Móyis nakohda doñ, wayee le'in bi ga buwii bínoo gëmu ga Kooh, fodaa caasammbuu Abaraham gëmeeda.

¹⁷ Fodaama, bíduunun ga Këyítfaa, Kooh wo'a (Abaraham) an: «Mi tuminndaa caasamun heet ciyewin.» Yëri en caasammbuu ga fíkii Kooh, yii ya gëm gari, ya yii mílísdi buwii kaaninda ee saki iñaa mosoo kilaakda. ¹⁸ Abaraham gëmmba ga Kooh, ammba yaakaa' gari ee lak sah buwii bínoo foogu an yaakaa' leehin. Ee fodaama ya ennda caasamunii heet ciyewin fodaa Kooh wo'eerikaða an: «Tucaasamuntiigaraa hínsan anee kiyewin.» ¹⁹ Ee ga wahtaa Kooh wo'ohhi iñaamada, lak Abaraham deeyin kilaak tíkiis titéemée'. Ya ínoheera an ya kasohin ee Saaraa betici mínoo kilaak kowu, wayee ya líssa ki'am yaakaa' ga Kooh an yaama hay kitum iñaa ya díñgida. ²⁰ Ya ínoheera an ya hay kilaas ga iñaa Kooh díñgida ee ya laakkii hel kanak ga iñaama. Ngëmaagari nammbari kibaat sah dooli ga waas Kooh ee ya yaa kañi Kooh. ²¹ Wóoreerari an Kooh laakin dooli kitum iñaa ya díñgida. ²² Iñaama tah Kooh abohhari bo' yijúwí'

ga fikíici. ²³ Wayee wo'eenaama bídu ga këyítfaa an: «Ya abohussa bo' yijúwí'fa», bídussii wa eemba gari. ²⁴ Wa bíduunun, paaffa bi garuu, dú bii dú gëmin ga Kooh yii mílisi' Yéesu, Ha'mudiigaruu ga kikaanda. ²⁵ Yéesu yaama erohsee ya apussa ndaga baakaa'ciigaruu. Lëehí'ta Kooh mílisi'tari en ðanaa Kooh abohhuu bo' bijúwí'.

5

Yéesu onin bo' kijúwoh na Kooh

¹ Kon nak Kooh abohinnduu fibo' bijúwí', ndaga ngëmii dú laakfa. Diimaða, dú laakin nari jam ee kooroh ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu. ² Yërí onnduu kilaas ga yërmaandii Kooh dú enoh wati, ee kooroh ga ngëmii dú laakfa*. Yërmaandaa waama dú aasin ga ee keeñnjuu soosin ga ndaga dú yaakaarin kibok ga ndamaa Kooh. ³ Eembii ga iñaama doḡ: luu dú enee ga coonu, keeñnjuu soosin ndaga dú ínohin an coonu fërí tíwi kilaak keeñ ga bo'. ⁴ Kilaak keeñ kërí oni bo' kimín kiyëgís ngëm ga fikíi coonu. Kiyëgís ngëm ga fikíi coonu kërí baati yaakaa'. ⁵ Ee yaakaaraagaruu waama tasoo múk, ndaga kiwaa'kaa Kooh tum ga keeñciigaruu, koorohha ga Helii yisela'í'yii, ya onnduufa. ⁶ En ki'ena, kudewaa, ga wii dú míni'tii haffuu darada, Kiristaanii hayya ga wahtaa Kooh waaroheekada, kaani'taruu, dú bii dú faali'iirida. ⁷ En ki'ena, wóo'tii

---

* **5:2** 5: 2 ee kooroh ga ngëmii dú laakfa Laakin lëegísohcaa bayyii wo'eenciima ga këyítfaagaba.

an bo' tookin ki'eroh kumuunkaagari ndaga mooroomci yiliis, luu enee an ya bo' yijúwí'. Heyna, enee an baa jofin díiraa mínin kitah bo' waa' ki'eroh kumuunci. ⁸ Kooh nak teewohin an ya waarinnduu fodii dii: Kiristaanii erohin kumuunci ndaga haffuu, ee wiima lak du lís bitumoh-baakaa'. ⁹ Waa Kiristaanii yërí aam ñífaagari fodii sarah ee fodaama Kooh abohinnduu bíbo' bijúwí' ga fíkíici, wëña ga aylukaa Kooh hayanda, Kiristaanii músalooruu gawa moose? ¹⁰ Ee ga wii du en buwaa sagoh na Koohda, Kooh júwohi'taruu na hafci, koorohha ga kikaankaa Kowukaagari. Wëña ga, waa du júwohin nari diimada, kipeskaa Kowukaagari onooruu kimúce? Ahaṅ kay. ¹¹ Ee baatta ga iñaama, du mínin kima'koh Kooh kooroh ga Yéesu, Ha'mudiigaruu, ndaga ya yërí onnduu kijúwoh diima na Kooh.

Aadama mëdírohu na Yéesu

¹² Bo' yíinoo doṅ yërí haydoh baakaa' ga ëldúna ee Aadama yërí. Baakaa' nak wërí haydoh kikaan. Fodaama kikaan tükukka ga baa en bééḅ, ndaga bééḅ buwii tumin baakaa'. ¹³ En ki'ena, baakaa' enee ga ëldúna, lakanaa Kooh yóoskí'tii Waasii Móyíis duum. Ga jamaanaa Móyíis, Kooh abohéeríi buwaa baakaa'caagaḅa. ¹⁴ Moona déy iña aboh ga jamaanaa Aadama bi ga jamaanaa Móyíis, kikaan tükukee ga dook bééḅ, bi ga sah buwaa baakaarussii fodaa Aadama yaa satee kitum iña Kooh nakoheeda.

Aadama nak enee lēdí' ga ɓaa jomee kihayɗa, ¹⁵ wayee yërmaandaa Kooh onnduufa wóotírohin na baakaaraa Aadama tumɗa. En an baakaaraa ɓaa yaama, ya doŋ ya tumɗa tahin ɓo' ɓiyewin kikaanaa, wēnaa ga yërmaandaa Kooh, na iŋaa ya onoh ee meekisohhii dara ga, koorohha ga ɓo' yíinoo doŋ, ennda Yéesu Kiristaada, le'anndii bi dooy ga ɓibo' ɓiyewine? ¹⁶ Iŋii Kooh onohɗa wóotírohin na iŋcii límuk ga baakaaraa waama ɓo' yíinoo doŋ tumɗa. En ki'ena, baakaaraa wiinoo waama Aadama tumɗa, atti'aa límuk gaɗa lēgíssa kisaŋku' ga ɓééɓ. Wayee hídaa ga dii baakaa'cii ɓuwii hín kiyewinɗa tóoh, Kooh, ga yërmaandaagari, onohin kijúɓ ga fíkíici. ¹⁷ En ki'ena, ga baakaaraa ɓo' yíinoo doŋ tumɗa, kikaan laakin dooli ga ɓuwii ndaga iŋaa ya tum yaama. Wayee ga Yéesu Kiristaa doŋ, ɓuwii laakin yewin ga Kooh: ya teeɓɓa yërmaandi widóoyí', ya onɓa kijúɓ ga fíkíici. Ga Yéesu kon, ɓa pesan ee ɓa yah ɓibuu' nari. ¹⁸ Fodaama, ga baakaaraa ɓo' yíinoo doŋ tum, kikaan tíkukka ɓééɓ ɓuwiiɗa, fodaama ɓan, enaama yíinoo yijúwí' yërí ɓo' tum, ya ɓégíssa ɓuwii ga kikaankaa ɓageeɓaɗa, ya onndaɓa kipes. ¹⁹ Fodaama daa Aadama rek saŋɗee Kooh bi tahin ɓééɓ enuunun ɓitumohbaakaa'ɗa, fodaama Yéesu Kiristaa kelohɗin Kooh bi tahin Kooh hay ki'aboh ɓo' ɓiyewin ɓibo' ɓijúwí'. ²⁰ Waasaa Móyíis hayya, en ɗanaa, baakaa' mín kiyewin, ee daa baakaa' yewinoh tóoh, yërmaandaa Kooh wēñ ɗa kihoom ɓan. ²¹ Ee foda daa baakaa' haydohee

kikaan, ka tíkukka ga d'ook buwiida, fodaama yërmaandaa Kooh hay kitíkuk ga béeß buwii onba kijúb ga fíkíici, ee fodaama d'u laas ga kipeskaa leehoo taa'da, kooroh ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu.

6

Du enin buwaa kaanin na Yéesu ee ba bii pes nari

¹ Kon d'u wo'an ya diima? Du enukohan ga kibaakaa' doonaa yijófi'yaa Kooh waari'tuuda wëñ ki'aamuk ga d'uuycuune? ² Mínoo ki'en kay! Du man na buwaa kaanin ee baakaa' laakissii dooli ga d'ookba. Kon mínan na ki'en baakaa' lísi kikuliyuk ga kipessuu? ³ Dú ínohin moos an ga waa d'ú bétisi'u, d'ú ennda wínoo na Yéesu Kiristaada, d'ú teewohee ban an d'ú bokin nari kikaan. ⁴ Kon kooroh ga bétisaama, d'u enin buwaa kaanin nari, d'u acohusa nari, doonaa Kooh Paamudii mílisi'tuu ga kikaan fodaa ya mílisi' Kiristaa ga dooli ndamcida. Ee fodaama d'u ban, d'u laak kipes ki'as, kaa d'u aasohan. ⁵ Ee waa d'u enin wínoo na Kiristaanii ga waa d'u kaan narida, d'u hay ki'en nari wínoo ban ga kimílískaagaari. ⁶ Ínohat an daa d'u madee ga kipessuu kudewaada, Kooh daaydohinwa na Yéesu Kiristaa ga kuraanaa ya kaanohda, doonaa ya d'úbí'doh faan-baakaa'faa d'u bayeeda, ee fodaama d'u ensisoo ñaam-baakaa'. ⁷ Ndaga baa kaanin, baakaa' laakissii dooli ga d'ookci. ⁸ Waa d'u kaanin na Kiristaanii, d'u gëmat ban an d'u hay

kipes nari. ⁹ En ki'ena, dŭ ínohin an Yéesu Kiristaa mílsin ga kikaan, ya yahissii kikaan. Ee kikaan ga kihafci laakissii dooli ga dookci. ¹⁰ Ya hégískohin na baakaa' bi leehha ga waa ya kaanda. Diimada ya yii pes ee ya pesi' Kooh bi taa'. ¹¹ Ee fodaama dŭ ban, abat an dŭ man na buwaa kaanin ee baakaa' laakissii dooli ga dookkúu, dŭ ínoh ban an dŭ bii pesi' Kooh bi taa', ndaga dŭ en wíinoo na Yéesu Kiristaa.

¹² Kon, kaa tooksat ki'en ñaam-baakaa', sagat kikeen ga iñcii cibóni'cii faanciigarúu aaw kikaan meekisohida. ¹³ Kaa tooksat kilégísi' baakaa' hal ga haffúu, waa tumlukohirúu ínaa joffii. Namat ki'eroh haffúu ga Kooh, waa dŭ enin buwaa kaanin bi mílsuun. Erohat haffúu bi leeh tak gari, en d'anaa, ya ëewdohhúu ga kitum yijúwí'. ¹⁴ En ki'ena, baakaa' laaksisoo dooli ga dookkúu ndaga dŭ ayukissii ga ínaa Waasii Móyíis nakohda, wayee dŭ ayuk ga yërmaandaa Kooh.

Du dëkat ga kitum yijúwí'

¹⁵ Kon diimada dŭ jom ya kiwo'? Du wo'at an dŭ ayukissii ga Waasii Móyíis, wayee dŭ ayuk ga yërmaandaa Kooh. Kon luu dŭ baakaaree, ínaama enoo darane? Ó'oo kay! ¹⁶ Mon dŭ ínohin an binaa dŭ e' bo' haffúunaa, dŭ abi an dŭ hayyi kitaabuk, ee fodaama dŭ en ñaamci. Kon binaa baakaa' wëñnjúu doolinaa, lak dŭ enin ñaam gawa, ee fodaama wa ëewdohhúu ga kikaan. Ee, en an Kooh yërí dŭ taabukaa dŭ enan ñaamci ee ya hayyúu ki'aboh bifo'

bijúwí'. ¹⁷ Mon kudewaa d'ú enee ñaam-baakaa', ee diimada d'ú namin kitaabuk Kooh. Fodaama d'ú ñaakin ga keeñnjúu kayohfi d'ú jégíruda. Du gërëmat Kooh ga iñaama. ¹⁸ Kooh nísinnúu ga kiñaam-baakaa'kaa d'ú enoheeda ee d'ú enin ñaamci doonaa kipesúu en kipes kijúwí'. ¹⁹ Inii yii, mi wo''i man na dii buwii wo'ida ndaga helciigarúu gaawoo ki'am yen. Kudewaa, d'ú erohee faanciigarúu hen, ca ennda ñaam iña moroo na iñaa júbpíi ee límítarúu kesi iña joffii. Kon diimada, erohat faanciigarúu, ca en ñaam iñaa júwin, doonaa kipesúu en iñaa sela'in. ²⁰ Kudewaa, ga waa d'ú lís ki'en ñaam-baakaa'da, waassúu enéeríi ga kitaabuk yijúwí'. ²¹ Dú laak ya ga iñcaa cibóní'caa d'ú tumee kudewaada ee wati ca enin kaci garúu? Incaama déy, kikaan doḡ kéri ca haydohi. ²² Diimada nak Kooh bégísinndúu ga ki'en ñaam-baakaa' ee d'ú enin biñaamci. Kon neehalaa d'ú laas ga iñaamada wéri en an d'ú sela'í' kipeskiigarúu, ee méeñjohaa, d'ú laas ga kipeskaa leehoo taa'da. ²³ Fayaa baakaa' wéri en kikaan; Kooh nak, iña ya onoh ee meekissii ken dara gada wéri en kipeskaa leehoo taa' ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu.

7

Waasii Móyíis tíkukissiiruu

¹ Mbokcii, d'ú inohin inii mi yahhúu kiwo'da. Dú inohin dijófi' an waas tíkuki bo' lakanaa ya yaa lís kipes. ² Malkat ga betifaa en na kipajuk: en an yaalci yaa lís kipesaa, waas

ebilli kites nari bi ga daa yaama kaanan. Wayee binaa yaalaa kaanaa, lak ya bēgísukin ga waasaa ebileeri kites narida. ³ Kon ya aboh na yaal yiliis, ee lak yaalci ya lís kipesaa, ya hay kitíku betifaa dúki yaalci, faanuki na bo' yiliis. Wayee binaa yaalci kaanaa, lak ya bēgísukin ga waasaama; ya mínin ki'aboh na yaal yiliis ee ya tíksoo betifaa dúk yaalci, faanuk na yaal yiliis.

⁴ En garúu fodaama ßan mbokci: kooroh ga kikaankaa Kiristaanii, dú kaandohha nari, kon Waas tíkukissiirúu. Dú ßuu bo' yiliis, ee ßaama yērí mílís ga kikaankaa doonaa kipeskiigaruu límí' Kooh jeriñ. ⁵ Kudewaa, ga wii dū en na kipes ga rek iñaa neß kumuunnduuda, iñcii cibóní'cii Waasii Móyíis yúun garuuda cērí yēngēlee faanciiruu ee ca límí'taruu kikaan. ⁶ Kudewaa, Waasii Móyíis abeeruu fodii ñaam, diimada dū man na ßuwaa kaanin gawa, wa tíkukissiiruu. Diimada nak dū taabuk kijaamuk-Kooh ki'as fodii dii Helii yisela'í'yii teebpuukada, wayee enissii fodaa daa, kudewaa, Waasii Móyíis nakoheekada.

Waasii Móyíis wērí teewoh iñii en baakaa'da

⁷ Kon dū jom ya kiwo'? An Waasii Móyíis wērí haydoh baakaare? Múk! Wayee Waasii Móyíis wērí onndoo ki'ínoh iñii en baakaa'da. En ki'ena, Waasii Móyíis wo'éerí an: «Kaa díibuk kilaas enaama mooroomfunaa», eneenaa mi ínohoo baakaaraa en ga kidíibuk enaama bo'da. ⁸ Baakaa' nak heel

hal ga iñaama Kooh nakoh kitumda, wa hayya ga duuy keeniigoo, wa yuunnda ga duuycoo halaat kidfibuk kilaas tooh iña neɓ kumuun bo'. En ki'ena, waas laakeerina, eneenaa baakaa' enoo. ⁹ Kudewaa, mi, ga wii mi inoheri iñii nakohu kitumda, mi yeri enee na kipes; wii mi inohha iñcii Moyiis nakohda nak, baakaa' weri bewee kipes ga dookkoo, ¹⁰ ee mi nammba kikaan. Fodaama iña nakohu kitum ee jomeeroo ki'on kipesda, ekkaroo kikaan. ¹¹ En ki'ena, baakaa' heella hal ga iña Kooh nakoh kitumda, dukkaroo ee apparoo kooroh ga iñaama nakohu kitumda. ¹² Kon Waasii Moyiis sela'in ee iña Kooh nakohda sela'in, juwin, jofin. ¹³ Kon iña yijofi'ya yaama ekkoo ga kikaane? Múk! Baakaa' kay weri tumka, doonaa daa wa manda min kihotuk. Wa kooroh ga iña yijofi'ya yaama, wa ekkaroo kikaan. Fodaama wa kooroh ga iña nakohu kitumda, wa wenja da kibon.

Iñii bo' waari kitumda minoori kitum

¹⁴ Du inohin an Waasii Moyiis meyoh ga Kooh. Mi nak, mi bo'-suusuu, mi toonuunun fodii ñaam ga baakaa'. ¹⁵ Mi inohoo dara ga iñcii mi tumida. En ki'ena, mi tumoo iñcii mi waari kitumda, mi nami kitum cii mi waroo kitumda. ¹⁶ Waa iñcii mi tumida, mi waa'tiica, kon mi tookin an Waasii Moyiis jofin. ¹⁷ Kon binaa mi tum iña mi waa'tii kitumaa, enndii mi tayka, wayee baakaarii en ga duuycooda weri tumlukohoo ka. ¹⁸ Mi inohin an enaama yijofi' laakoo ga duuycoo, mi waa' kiwo' ga kipes faandoo. En ki'ena, kiwaa' kitum

yijófi' kii garoo, wayee mi mínooka kimetí'.
¹⁹ Mi tumoo yijófi'yii mi waari kitumda, wayee mi tumi yibóní'yii mi waa'tiida. ²⁰ Binaa mi tum iñaa mi waa'tii kitumaa, enndii mi tumlukoh haffooka, wayee baakaarii en ga duuycooda wërí ekkoo ga. ²¹ Iñii yii yërí mi hot ga haffoo: wahtaa mi waa' kitum iñaa jofin tooh, yibóní' yërí tuukukiroo tek. ²² Waasii Kooh newinndoo lool ga duuycoo. ²³ Wayee mi hotin an laakin waas wiliis waa en ga faandoo ee wërí lebirohi na iñii heliigoo teebpooda. Wa tumboo ñaam ga waas baakaa', wii en ga faandooda. ²⁴ En ki'ena, massa mi! Bii músalanndoo ga faanfiigoo fii ëewdohhoo ga kikaanda ba? ²⁵ Mi yii gërëm Kooh ndaga mi laakin baa músalanndoo ee yërí en Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu. Ga helloo mi abin an mi tookin Waasii Kooh, wayee ga kibo'-súusúussoo mi taabuk waas baakaa'.

8

Kipeskii Helii yisela'í'yii oni buwiida

¹ Kon diimada, buwii en wínoo na Yéesu Kiristaada, atti' soo kikaan. ² En ki'ena, Waasii Helii yisela'í'yii oniraa kipes ga ki'enfu wínoo na Yéesu Kiristaada bégísinnndaa ga waas baakaa' na kikaan. ³ Iñaa Waasii Móyíis mínéeríi kitum, ndaga dii bo'-súusúus laakoo dooli tah wa mínéeríikada, Kooh tuminndi. Ya tumwa ga waa ya wos Kowukaagari ëldúna, ka bayya faanciigaruu, du, tumoh-baakaa'cii, doonaa ka nísítuu baakaa'ciigaruuda. Fodaama, Kooh atti''a kikaan baakaaraa en ga

bo'-súusúusda. ⁴ Ya tuminka doonaa kooroh ga iñaamanaa, dū tum bi mat iña Waasiigari nakohda, dū iis kon kitaabuk waasaa dū sak na kihaffuudu wayee dū taam ga Waasii Helii yisela'í'yii. ⁵ Buwii pesi ga iña neβ faanda taabuksi neblaata-kumuunba doŋ, wayee buwii pesi ga iña neβ Helii yisela'í'yiida taabuksi Helii yisela'í'yii rek. ⁶ Kidëk ga kitaabuk neblaata-kumuun, ëewdohi bo' ga kikaan doŋ, ee kidëk ga kitaabuk iña neβ Helii yisela'í'yii onohi kilaas ga kipeskii kukayohkii na ki'en ga jam. ⁷ Buwii tíku helba ga kitaabuk neblaata-kumuunbađa sagohuunun na Kooh. Ba tookoo kitum iña Kooh nakoh ee ba mínooka hen sah. ⁸ Buwii taabuk neblaata-kumuunbađa mínsoo Kooh kinebloh.

⁹ Dú nak, dú pesissii ga kitaabuk neblaata-kumuunndúu, dú pes ga kitaabuk Helii yisela'í'yii, ndaga Heliima wii dëkka ga duuy keeñciigaruu. Ba laakkii Helii Kiristaanii ga duuy keeñaagarinaa, enndii yuu Kiristaanii. ¹⁰ Ee binaa en an Kiristaanii yii ga keeñnjúuna, kayoh faanciigarúu aawan ga kikaan rek ndaga dii dú tumin baakaa'da, wayee Heliigari oninndúu kipes ndaga dii dú abohuunun bo' yijúwí' ga fíkiicida. ¹¹ Ee ban, waa Helii Kooh mílísí' Yéesu Kiristaa ga kikaanda, dú dëkdinwa ga keeñnjúu kayoh-kayohda, wóorin an Kooh yiima hay kimílsí' faanciirúu kaaninda ban kooroh ga doolii Heliigari dëk ga duuycúuda.

¹² Kon, waa en fodaama, dú mbokciigoo, laakin iña wa'tuu, wayee enndii ga iña neβ

faan bi dū pesi ga iñaa neβ kumuunnduu. ¹³ Binaa dū pes ga kitaabuk iñaa neβ faanaa, dū hay kikaan. Wayee binaa dū lēgisi' Helii yisela'í'yii hal ga haffúunaa, dū hay kitagoh na kitum iñcii cibóní'cii dū tumida, ee fodaama dū laas ga kipeskii kukayohkii. ¹⁴ Béeβ buwii Helii Kooh ní'da, ba bitowu Kooh. ¹⁵ Heliima Kooh onndúuda tumoorúu ñaam, ee wa hay kitah dū niiksoo dara, wa yahhúu kitum bitowu Kooh. Wa hayyúu kimín ki'on kibay Kooh: «*Abaa, Paamboo!» ¹⁶ Helii Kooh wiima wëri oniruu ki'ínoh ga keeñnjuu kayoh-kayohda an dū bitowu Kooh. ¹⁷ Ee waa dū bitowu Kooh, dū hay kilam ga iñcaa cijófi'caa ya faani'tuuda; ee iñcaama, dū na Kiristaanii dū hayca kilam. En an dū bok nari kiday coonunaa dū bokan nari ban ga ndamaa ya laakda.

Kooh hayyuu ki'on ndam wiyaak kuwis

¹⁸ Mi foogin an coonucii dū en na kiday watida, enndii dara ga fíkíi ndamaa Kooh yahhuu ki'on kuwisda. ¹⁹ En ki'ena, ëldúnaanii Kooh sakda, besoo bes, wa wii sek Kooh tee-woh ndamii towutiigari. ²⁰ Ëldúnaaniima Kooh sakda, wii taabuk waasaa ëewdohwa ídaa ee wa tayyiika. Kooh yëri tíkwa iñcaama, wayee hoonohhii wa abin yaakaa', ²¹ ndaga bes waa hay, Kooh hay kibégís ëldúnanii ya sakda ga doolii sañku'wa, ammbawa ñaamda. Ee fodaama wa laak hafwa, wa eku ban ga ndamaa towutii Kooh. ²² En ki'ena, dū ínohin an bi wati, ëldúnaanii Kooh sakda lís ga mesiklaat fodii betifaa en na ki'íin ndaga coonucii ga

kilaak kowuɗa. ²³ Mesiklaataama keenndii rek ga ɛldúnaanii kesi, wa keenin bi ga ɗookkuu ɗu bii ɗu laasin ga Helii yisela'í'yii, ennda ińaa ya ɗeɓ ki'onohɗa; ɗu bii iin ga keeńciiruu ee ɗu bii ga kisek besaa Kooh yahhuu kitum bitowuciɗa ee ya ɓégísannduu ga kikaanda. ²⁴ En ki'ena, Kooh músalinnduu wayee ɗu taam ga na ki'am yaakaa'. Ee fu hot ińaa fu yaakaaraa, ińaama ensisoo yaakaa'. Ińaa fu hotin, fu lísan na kiyaakaa' gari? ²⁵ Wayee waa ińaa ɗu yaakaa'ɗa ɗu hottiiri duum, kon ɗu jommbi kisek hen, ɗu guu'guuluk ga ińaama. ²⁶ Fodaama ɓan, Helii yisela'í'yii hayinnduu ki'amɗoh ndaga ɗu laakoo dooli. En ki'ena, ɗu ínohoo daa kikiim Kooh eniɗa. Helii ga kihafci kiiimi'tuu Kooh ga ɗuuyci, fodii ɓaa en na ki'iin wo'eenaa wo'koo na kúuw. ²⁷ Kooh yii ínohin ińaa en ga keeń ɓaa en ɓéeɓɗa, ínohin ɓan ińaa Helii yisela'í'yii meekisohɗa, ndaga wa kiiimɗi ɓuwii en ɓuu Koohɗa daa Kooh waarohkafa.

²⁸ Du ínohin an ɓuwii waa' Koohɗa, ennda ɓuwii ya nook ga hafci kitaabuk ińaa ya nako-hɗa, ińaa hew gaba tóoh Kooh hay ki'ek yahci ga bi ɓa ɓewoh yijófi' ga. ²⁹ En ki'ena, ɓuwaa ya tanuk kuméeńi'ɗa, ya ɗaakɗin hafciɓa, doonaa ɓa en fodii Kowukiigari, ee fodaama, ka en saawii ɓo' ɓiyewin ga oomaacii. ³⁰ Buwaama ya ɗaaki' hafciɗa, ya nookinɓa ɓan ɓa hay gari; ee ɓuwaa ya nook ɓa hay garida, ya abohinɓa ɓan fodii ɓiɓo' ɓijúwí' ga fikíici; ee ɓuwaa ya aboh fodii ɓiɓo' ɓijúwí'ɗa, ya erinɓa ndam ɓan.

Kiwaa'kii Kooh waa'tuufa laakoo daa ka eem

³¹ Kon waa enin da, du yah ya kiwo' yiliis? Waa Kooh taam naruu, bii yiida min yen garuu? ³² Ya yaa, ya saŋgii Kowukaagari ka koo' ga coonu ndaga du béebpuu du tah ya erohhakaɗa, kon ya na Kowukaagari, ya tumɗooruu iŋaa en toohe? ³³ Buwaa Kooh tanuk ga hafɗa, bii yiida minan buwaama kiyam yen? Kooh yeri abohɗa biɓo' bijúwí'. ³⁴ Bii yiida minɗa ki'atti' kikaan? Kiristaanii, ga kihafci, kaanin, wɛŋaa ga Kooh mílsdinndi; ya yugin, hanohin Kooh yah-ŋaabaagari ee ya yaa kiimi'tuu Kooh. ³⁵ Ee bii minan ki'aas ga díkaantiruu na Kiristaanii bi hégisohhuu na kiwaa'kiigarida ɓa? Yah coonu ciméeskiroo yah kitíit, ati kihatalluu ga kipes, wala a', kinduul wala iŋaa min kihídí' kumuun ɓo' ga, wala kikaan? ³⁶ En ki'ena, iŋii daliruuda yeri bídu ga Kéyítfaa an: «Kím bi noh aas, dí bii apu ndaga fu, dí bii malaku fodii baalcaa ewdohu kihoossunee.»

³⁷ Wayee ga iŋaa dalluu tooh, yiima waarinnduuda tum bi du mey ga na ndam wiyaak. ³⁸ En ki'ena, wëerinnɗoo an enndii kikaan, enndii kipes, enndii malaakacii, enndii cii na kinguuruɗa, enndii wati, enndii kuwis, enndii ha'-dooli, ³⁹ enndii doolaa en ga ɗook, enndii waa en ga kakayɗa, wala yen yiliis yaa saku hen, laakoo dara iŋaa minnduu kihégisoh na kiwaa'kii Kooh teebpuu ga Yeesu Kiristaa, Ha'mudiigaruuda.

9

Heetii Isarayeel Kooh tanukda

¹ Ga dii mi en wínoo na Kiristaaniida, inii mi wo'da kayoh fiwóorí', mi wo''ii saboh. Heliigoo taaboh na Helii yisela'í'yiida teewinndoo an mi wo' kayoh. ² Keeñjoo leehin tak ee mi korukin coonucaa leehoo. ³ Calalinndoo sah Kooh coñjoo mi hégískoh, mi ga kihaffoo, na Kiristaanii, en danaa mbokciigoo mi bok naba heetda múcu. ⁴ Buwaama bërí en bu-Isarayeel ee Kooh tuminba bitowuci, ya teewinba ndamiigari, ya pokohin naba kifili-imun, ya erinba Waasii Móyíis, ya teewinba dii ya jom kijaamukudá, ee ya díginba*. ⁵ Ba límukoh ga caasamuncaagaba meyoh ga nílaa Abarahamda†; ee Kiristaanii, ga kibo'kaagari, límuk ga buwaama, ya yii ya en Koohyii hanoh béeb dookda. Ndam aawat gari bi taa'. Aameen.

⁶ Mi waa'tii kiwo' an inaa Kooh dígee bu-Isarayeelda, ya tummbiiri. En ki'ena, enndii an towutaa Isarayeel‡ béebta boku ga heetaa Kooh tanukda. ⁷ Ee ñan, enndii an

---

* **9:4** 9: 4 Kidíŋkii Pool wo' diida mín ki'en díгаа Kooh na Abarahamda, ee ñan, ño' mínin kihalaat ñan wo'eencaa seldíiga-Koohcaa (2 Samiyeel 7: 12, 16; Ísayíi 9: 6; Yéremíi 31: 41- 34; Esekíyeel: 34: 23- 24) † **9:5** 9: 5 Caasamunca wo'uda Abaraham, Ísaak na Yakoop, na towutaa Yakoop tidaañkaah na tanaktaa (12) ‡ **9:6** 9: 6 Wo'eenii Pool wo' dii en anee: «enndii an towutaa Isarayeel béebta boku ga Isarayeel»: towutaa *Isarayeel* mín ki'en towutaa meyoh ga *Yakoopda*. Malkat Sënees 32: 29.

béeβ buwaa bok ga nílaa Abarahamda, bi-towuci. En ki'ena, Kooh wo'ee Abaraham an: «Tucaasamuntaa mi dígeeraada meyoohan ga geñaa Ísaak.» ⁸ Iñaama waa' kiwo' an, towutaa límukoh ga bo' rek tahhii ta en towu Kooh. Towutaa en tuu Koohda, tēri en taa límukoh ga díгаа Kooh dígee Abarahamda§. ⁹ Iñii yii nak yēri Kooh dígee Abaraham, an: «Wahtii wii gaac, mi hay garaa kihayis ee laakan betifu Saaraa laakin kowu kiyaal.»

¹⁰ Ee eemmbii da; enissa fodaama na Re-bekaa. Ya laakka na caasammbuu Ísaak síis, baa bok paamun yíino. ¹¹⁻¹² Kooh wo'ari an: «yaakkaa hay kisúrga'uk ga kēmēenki-munaa.» Wii Kooh wo' iñaama lakanaa ba límussii ee ba tummbii yibóni', ba tummbii yijófi' duum. Iñaama Kooh tummbari kimēti iña ya natin kitum, ya teewohha an ya tanuki ga daa neβpi, ee ya malakoo ga iñcaa ci-jófi'caa bo' tumi wayee ga bayaa ya bayyida. ¹³ Iñaama yēri bídu ga Kēyítfaa, Kooh wo' an: «Mi tanukka Yakoop, mi sagi'ta Esawuu.»

¹⁴ Du yah ya kiwo' ga iñaama? Du wo'an an iña Kooh tumda júβpiine? Mínoo da ki'en. ¹⁵ En ki'ena, Kooh wo'ee Móyíis an: «Mi laakan yērmaandi ga baa mi waa' kiyērēm, mi jofan ga baa mi waa' kijof gari.» ¹⁶ Kooh tanuk bo'aa, enndii an baa yēri waarika wala yēri lēgēyika, wayee Kooh ga kihafci yēri laaki yērmaandi gari. ¹⁷ Ndaga bidu ga Kēyítfaa an Kooh wo' buuraa bu-Esípti an «Mi falinndaa

§ **9:8** 9: 8 Dígaama wo' ga kilímukkaa Ísaak ee enee enaama yidóoyi'-waa'da.

buu' doonaa kooroh garaanaa, mi teewoh kiyakkiigoo ee teekiigoo síw daa en tooh ga èldúna.»¹⁸ Fodaama, Kooh laaki yërmaandi ga baa nebpi ee ya yëgísdí keeñ baa nebpi.

¹⁹Bo' hayyoo kimeekis an: «Waa ken mínoo dara ga íñaa Kooh waa', kon ya na buwii ga ya?»²⁰ Mi nak, mi wo' an fu, bo'-súususúus, fu nam ki'en ba bi fu weeraanti'i na Kooh? Kataa mín kiwo' baa tawahkada an: «Íñii tah ya fu tawahhoo fodii dii?»²¹ Man tawahoh kataa mínin kitum ga ban íñaa nebpi: ga yooṅ-banaa wa wínoo, ya mínin ga kihëwí' kataa-túuy kimo'ta na ban kataakaa foñsi ga fooh*.

²²En an Kooh waaree kiteewoh aylukaagari na doolaagari, ya tookka kon kimúuñi' íñaa maañ, buwii tahee aylukaagari, ee kisaṅku' jomeeba ga kilaakda; ²³ee ban, en an ya waaree kiteewoh daa ndamaagari hín kiyak ga dookkuu, du buwii ya laakin yërmaandi gaba, ee ya waayuki'ba kilaas ga ndamaagar-ida, ²⁴du béebpuu, du bërí Kooh nook ga hafci. Ya eemmbii ga kinook yaawúu'cii doṅ ga hafci, wayee ban buwii enussii yaawúu'da.

²⁵Fodaama, ya wo''aka ga Këyítfaa Osee, seldíiga-Koohaa an:

«Buwaa kudewaa enéerí buurooda,
mi hayba kiwo' buunndoo.

Heetaa kudewaa soosdéerí keeñjooda,
mi haywa kiwo' heetii soos keeñjooda.

²⁶Daa ba wo'ohseera an ba enndii heetiigoo tooh,

---

* **9:21** 9: 21 Malkat Yéremí 18: 6 «...dú man ga yahhoo fodii dii ban man ga yah hëwíroh kataada»

ba hay da kiwo'u towutii Kooh yii en na kipesda.»

²⁷ Ísayíi, seldíiga-Koohaa, ga bakci, yéegaloheera ga looba an:

«Luu enee an bu-Isarayeel, ba yewin hen bi ba hídin na tukakaytaa en ga giiyaada, bijutuut gaba, bērí yah ga kimúc.

²⁸ En ki'ena, Ha'mudii hay kitum bi mat, ga öldúna,

iña ya wo'da ee yah kigaaw hen.»

²⁹ Ee fodaa Ísayíi yaama wo'eeka kumēēñ'ida an:

«Binaa Kooh, yii hanoh dookda múuñdēeríi bibo' ga heetiigaruunaa,

ennaa du d'ubin fodaa bu-teeraa Sodom, du man na bu-teeraa Gomoo'.»

Hewhewii winéwí'wii ga fíkíi bu-Isarayeel

³⁰ Kon du aban ya kimma? Inii yii: buwii enussii yaawúu' heelséeríi Kooh abohba bibo' bijúwí'da, Kooh abohhaaba bibo' bijúwí'. Ee ngēmaa ba laak ga Kiristaaniida onbaka.

³¹ Wayee bu-Isarayeelbaa heelee Kooh abohba bibo' bijúwí' ga daa ba taabuk Waasiida, laakussii iñaama ga. ³² Inii tah ya ba laakiki-ika? Ba tíkee yaakaa'ba ga tumeencaagaba, ba saŋga kigēm ga Kooh. Ba tapukka ga atohaa kēfíti bo'da, ³³ fodaama, Kooh wo' ga Kēyítfaa an:

«Mi hay kiyíp ga teeraa Síyon atohaa buwaa kēfítukohan, ee wērí búukanba.

Wayee baa fu gēm gawanaa,

yaakaaraagaraa tasoo múk»†.

10

¹ Mbokcii, iñii mi waa' ga keeñjoo ee mi kiiim Kooh gaɗa, wëri en an buwii mi bok naba heetɗa, ɓa múc. ² Kayoh, mi mínin kiseedi' an ɓa kaantukohin ga kijaamuk Kooh, wayee kikaantukohkiigaɓa, ɓa taambii ga na hel. ³ Ba ínohoo daa koorohsi bi ɓo' mín kijúɓ ga fikii Koohɗa, ɓa heella kituuki' waas waa ɓa koorohan ga kihafɓa. Ga iñaama, ɓa tooki'tii Kooh ga iña ya tum kijúwí'ɓaɗa. ⁴ En ki'ena, Waasii Móyíis top ga wii Kiristaa hayɗa; en ɗanaa ɓéeb ɓaa gëmin mín ki'abohu ɓo' yijúwí' ga fikii Kooh.

Kimúckii kii ga ɓéeb ɓaa gëm ga Yéesu

⁵ Iñii yii yëri Móyíis bín ga loo iña tahi Kooh ki'aboh buwii ɓiɓo' ɓijúwí', ee kooroh ga Waasii Móyíisɗa. Ya bín an: «Baa taabuk Waasii ga ɓéeb iñii wa nakohɗanaa, pesan gawa.» ⁶ Wayee ga daa kigëm ga Kiristaa onohi kijúɓ ga fikii Koohɗa, iñii yii yëri wo'u ga an:

«Kaa wo' ga helpu an:

Bii yiida yah kilap ɗook asamaan?» Waa' kiwo': kibewohnee da Kiristaanii, ya yoosuk?

⁷ Kaa wo' ɓan an:

---

† **9:33** 9: 33 Mëdírohat na Ísayii 28: 16, ga daa ka wo'u ga kiGerekaa kidewaada. Malkat ɓan Ísayii 8: 14-15

«Bii yiida yah kiyosuk daa buwaa kaanin eno-
hda?» Waa' kiwo': kikólki' Kiristaanii ga
buwaa kaninda, ya hay?

⁸ Këyítfaa wo' ya kon ga kijúb? Iñii yii:

«Wo'eenii Kooh, wii ga yahaafu,

wa wii ga kúuwkiigaraa na ga keeñiigaraa»✧.

Wo'eenii wiima wëri en wii dí yéegal buwii
an ba gëmat ga Yéesuda. ⁹ Béeb baa fu wo'
ga kúuwfu, ga fíkii buwii, an Yéesu yëri en
Ha'mudii, ee fu gëm ga keeñaagaraa an Kooh
mílísdinndinaa, Kooh hayyaa kimúsal. ¹⁰ En
ki'ena, baa gëm ga Yéesu ga keeñaagarinaa,
Kooh hayyi ki'aboh bo' yijúwí' ga fíkíici; ee baa
wo' ga kúuwci an Yéesu yëri en Ha'mudiinaa,
Kooh hayyi kimúsal. ¹¹ Iñaama yëri Këyítfaa
wo' an:

«Béeb baa fu gëm garinaa, ya ooroora múk.»

¹² Fodaama laakoo kigënantiloh an, yii
yaawúu', yii enndii yaawúu'. Du béebpuu, du
bok ga Ha'mudii, ee ya tumdi bi dooy béeb
buwii kímiri dímalda. ¹³ Bíduunun ga Këyítfaa
an:

«Béeb baa fu bay Ha'mudii kikíim dímalaa, ya
hayyaa kimúsal.»

¹⁴ Iñaama yëri laak. En ki'ena, binaa buwii
gëmussii garinaa, ba kooran gada bi ba mín
kifool gari kikíim dímal? Ba tuman na bi ba
mín kigëm gari, ee ba kelohhii teekiigari wo'u?
Ba tuman na bi ba keloh teekiigari, ee laakkii
baa yéegalohwa? ¹⁵ Kon buwaa yéegalohan

✧ **10:8** 10: 6-8 Malkat Dëteronom 9: 4; 30: 12-14.

teekiigari meyohan gada, ee laakkii buwaa wosu. Moona Këyítfaa wo'in an:

«Malkat ga dii keeñcii buwii soos ga hayii buwii hay kiyéegaloh Hewhew cinéwí'da.»

¹⁶ Wayee nak enndii buwii béebba bërí keloh Hewhewii winéwí'wii, taabukussawa. Ísayii, seldiiga-Koohaa wo' an:

«Ha'mudii, moo bii yiida gëm ga ññii ñu yéegalohda?»

¹⁷ Kon kigëm meyoh ga kisúkúruk Hewhewii winéwí'wii yéegalohuda ee Hewhewaama en Wo'eenaa Kiristaanii. ¹⁸ Wayee mi wo' an ba kelohhii Hewhewii winéwí'wii hene? Ahañ kay! 'Ba kelohinwa dijófi'. En ki'ena, Këyítcaa wo'in an:

«Toonaataagaba kelohukin daa en béeb ga ëldúna ee wo'eenba le'in bi ga topaaraa ëldúna.»

¹⁹ Kon mi meekisohis an bu-Isarayeel ínohsoo kayoh-kayohdane? Ahañ kay! Kooh ñeweera kiwo', koorohha ga kúuwkaa Móyíis, an:

«Mi hay kitum bi, ñu siisoh buwaa enussii heet duumda, mi obis aylukkúu ga bibo' biliis baa laakoo hel.»

²⁰ Ísayii, seldiiga-Koohaa kaañnja kiwo' ga ñña Kooh nakki kiwo'da an:

«Buwaa heelséeríiroo kihotda, hotuununndoo. Ee mi teewohin haffoo ga buwaa tik-séeríi helba garooda.»

²¹ Wayee ga ñña aaw ga loo bu-Isarayeel, Kooh wo' an:

«Noh noh, mi yii lëris yahiigoo heetaa wëe'taa
ga an wii, wa kelohoo kiwo' ee wa
yëgísín ga haf.»

11

Kooh foñjii heetii bu-Isarayeel

¹ Kon mi meekisoh an, ati Kooh foñin heetiigari? Mínoo dā ki'en! En ki'ena, mi ga kihaffoo, mi bok ga bu-Isarayeel, kucaasamun Abaraham, ga geñaa Beesamee. ² Kooh foñjii heetiigari ya tanukee kumëëñí'da. Mon dū ínohin ínaa bidu ga Këyítfaa, ga loo Ili, seldíga-Koohaada. Ya ña'sukohee ga fikíi Kooh loo bu-Isarayeel. Ya wo'ee an: ³ «*Ha'mudii, buwii bii apuunun seldíga-Koohciigaraa, ba pookin loteelcaa dí tumohdeeraa sarahda. Diimada, mi doŋ mi tes baa taabukka ee ba waa'too ki'ap ban.» ⁴ Kooh ga kihafci wo'ari an: «Fu tessii hanfu, mi faandín haffoo bo' bijúnni-yitnabanak baa jaamukussii Baal*».

⁵ Wati, ínaama ban man fodaama garuu. Bibo' bii ga, baa tesin, ee Kooh tanukba ga yërmaandaagari. ⁶ Ee en Kooh waa'ba hen, tanukkabanaa, kon enndii an, ga ínaa ba tumda tah ya tanukkaba. Enee an Kooh tanuki buwii ga ínaa ba lëgëydananaa, eneenaa kiwaa'kii ya waari bo'da ensisoo ga yërmaandi. ⁷ Kon dū wo'at an bu-Isarayeel hotussii ínii ba heelda, wayee bibo' ga duuyba baa Kooh tanuk, hotuunwa. Baa tesda nak enussa

* **11:4** 11: 4 Baal ínaa koof. Mëdírohat na 1 Buu' 19: 18

buwaa yégísuunun ga keeñ. ⁸ Fodaa ka bídu ga Kéyítfaa an: «KooH nēendin helciigaba, kúnin hasciigaba, lugin nofciigaba ee iñaama bi ga wati.» ⁹ Dēwít ban cojeeraba an: «Ñamahcii ba ñamida abatba fodii dii fí' abi júu'da. Ba ñafukat kakay ee KooH íifba mesiklaat. ¹⁰ KooH búumdatba, ba hotsisoo, ba dēkat ga mesiklaat bi bíinjiigaba daa' kakay bi taa'»✧.

¹¹ Kon mi meekisohis an, ga wii yaawúu'cii kéfítukuda, ba keeneera bi ba le'a kakaye? Mínoo da ki'en! Keenii ba keenda nak lēgísi' buwii enussii yaawúu'da hal bi ba mín kimúc. Ee fodaama, iñaama tahin yaawúu'cii kisiis. ¹² Ee en an ba lēgísdin bu-ēldúna hal ga KooH ee dii ba keeninda laakdin buwii bínoo enussii yaawúu'da jeriña, haa bēriinaa béeb bu-Isarayeel boykidohan hafba ga KooHaa, jeriña hídán na kiyak?

KooH músalin ban buwii enussii yaawúu'da

¹³ Dú bii dú enndii yaawúu'da, mi wo' narúu kimma. Mi yērí en bii KooH wos ee ya ebilli ga buwii enussii yaawúu'da. Kon mi am an lēgēyii ya sassoo kitumda laakin solu lool garoo. ¹⁴ Mi yii tumwa nak, doonaa kisiis am buwii mi heetukoh nabaða, ee heyna fodaama, laak buwaa hay, KooH músalba. ¹⁵ Ga waa KooH foñ yaawúu'ciida, ya lēgíssa hal fodaama, doonaa heetcii ga ēldunada tooh júwoh nari. Kon binaa ya haydohis bu-Isarayeelaa, iñaama moos madandii na kimílískaa buwaa kaanindane?

✧ **11:10** 11: 10 Malkat Kañcaa 69: 24.

¹⁶ En ki'ena, fu gú' ga mbúuraa, fu faani' Koohwa sarahaa, iñaa tes ga mbúuraada tooh enin yuu Kooh. Ee fodaama ban, binaa fu e' Kooh niil kedikkaa, toytaa tooh enin tuuci ban. ¹⁷ Heetii Isarayeel man na kedik-óliwiyéekaa yípu hen, ee laakka toytaa bėjísu ga. Fu nak ga dii fu enndii yaawúu'da, fu man na koy kedik-óliwiyéekaa baβ ga egíraa; ka jokussa daa toytaa bėjísohuda, ee fodaama fu mínin kiñam na toytaagaka ga muluymaa niilaa kedikkaa haydohda. ¹⁸ Kon kaa ndamuk ga fíkii toytaa kedikkaama Kooh bėjísda. Ee luu enee an helpu waa ga kindamuk, kaa al múk an enndii fu bay niilaa, wayee niilaa wëri bayyaa. ¹⁹ Fu nak, fu hay kiwo' an: «Toytaama ta bėjísu hen, mi, mi jokussa ga daa ta eneeda.» ²⁰ Kayoh, Kooh foñja yaawúu'cii en toytaa yowu taamada, ndaga ba gëmbii gari. Fu nak, ya tummbaraa ga bakaa yaawúu'caa ndaga fu gëmin gari. Wayee nak, kaa bëwí' haffu ndaga iñaama. Namaa kiniik Kooh. ²¹ En an Kooh yëri múuñí'tii yaawúu'caama en toytaa kedikkaa yowudanaa, fu foon an ya hayyaa kimúuñi', fu yii fu enndii yaawúu' ee fu yëri en koykii joku ga kedikkiidane? ²² Kon fu hotin ga dii Kooh hín kijof na dii aylukiigari manda. Buwii këfituk, keenussada, ya tamohin ga dookba. Fu nak, ya teeβparaa kijof. Kon dëkaa ga kijofkiigari, enndiikanaa ya hayyaa kibėjís fodii koy kedik. ²³ Ee yaawúu'cii, ba took kigëm ga Koohaa, Kooh hayba kijokis ga daa ba enee kudewaa, ga kedikkaada.

Kooh míninba da kijokis. ²⁴ Wayee fu yii fu enndii yaawúu'da, fu madee na koy kedik-ólíwíyéekaa paɓ ga ěgíraada. Ka yowussa, ka jokussa ga kedik-ólíwíyéekaa yípu henda. Fu ínohin an íñaama yoobpii kilaak. Yaawúu'cii nak bĕrí en toytii kedik-ólíwíyéekii yípu henda. Kon wĕňan kiyooɓ ga Kooh, ya bĕwista, ya jokista ga kedik-ólíwíyéekaa kaama yípu hen ta bĕjísosheeda.

Heetii Isarayeel bĕebwa hay kimúc

²⁵ Mbokcii, laakin íñaan en kúmpa garúu ee mi jominndúuri kiwo', doonaa dŭ íis haffúu kitík buwaa ínohin íñaan en tóoh. Laakin ga bu-Isarayeel buwaa bi wati saguunun kigĕm ga Kooh. Íñaama hay kilaak bi ga bĕríinaa bĕeb buwii enussii yaawúu', Kooh tanukda, aassan ga ngĕmii. ²⁶ Daama nak, Kooh hay kimúsal bĕeb heetii Isarayeel. Íñaama, yĕrí bídu ga Kĕyítfaa an: «Baa yah kibĕgís buwiida, meyohan Síyoŋ†, ya hay kitum bi, ga kaan Yakoop, laakanndii baa saŋ kijaamuk Kooh.» ²⁷ Kooh wo''a an: «Mi hayba kibayal baakaa'caagaba, ee íñaama yĕrí teewohan kifiliimunkaa mi pokoh nabaɗa.»☆ ²⁸ Binaa dŭ bĕb loo Hewhewii winéwí'wiinaa, yaawúu'cii saguununwa kite', ee fodaama ba ennda buwaa sagohin na Kooh. Íñaama lĕgísi'tarúu hal ga Kooh. 'Du wo' ga kitanukkii Kooh tanuk yaawúu'ciidanaa, ba en buwaa ya keeñukin

† **11:26** 11: 26 Síyoŋ wĕrí en teeraa Yéerúsaleem ☆ **11:27** 11: 27 Malkat Ísayíi 27: 9; 59: 20-21; Yéremíi 31: 33-34.

ndaga caasamuncaagaba. ²⁹ Béeɓ ɓaa Kooh tanuk, barkeellari, ya laakoo hel kanak ga ɓaa yaama. ³⁰ En ki'ena, d'ú buwii enussii yaawúu'da, kudewaa, d'ú saŋga kitaabuk Kooh, wayee diima, ga dii yaawúu'cii sagu kitaabuk Koohda, oninndúu kilaas ga yërmaandii Kooh. ³¹ Yah ɓan fodaama naba. Diima deɗ, ɓa sagin kitaabuk Kooh ga dii ya laak yërmaandi garúuda, en danaa, ɓa ɓan, ɓa mín kilaas kimma ga yërmaandaagari. ³² Kon Kooh lagin ɓéeɓ buwii rap, ga kisaŋgi kitaabuk, en danaa ya teɓ buwii ɓéeɓɓa yërmaandaagari.

Kiyakkaa Kooh

³³ Ga dii Kooh hín kiyakda moos! Ga dii hamhamiigari hín kiyakda ee tóoh iɓaa ya ínohin laaskooda! 'Bii mín ki'ínoh helci bi leeh takda ɓa? 'Bii mín kitëebí' iɓaa ya nat kitumda ɓa?

³⁴ «En ki'ena, ɓii ínoh iɓaa Ha'mudii ha-laatda ɓa? 'Bii mínndi ki'on hel ɓa? ³⁵ Wala ɓan, ɓii e' Kooh yen ɓa, bi an Kooh jominndika ki'ík?»[✧] ³⁶ En ki'ena, tóoh meyoh gari; ya yëri tum tóoh ee tóoh eni'ti. Ndam aawat gari bi taa! Aameen.

12

Kipes ki'as ga iɓaa Kooh nakoh

¹ Mbokcii, waa fodaama Kooh teewinnduu yërmaandaagari ya laak garuuda, mi kimm-búu d'ú eroh haffúu fodii sarahaa en na kipes, waa sela'in ee neɓlohin Kooh. Iɓaama yëri en

✧ **11:35** 11: 35 Malkat Kañcaa 139: 6-17; Ísayii 40: 13; Yoop 41: 2.

kijaamuk kimētí'kaa Kooh sek garúufa. ² Kaa heelat ki'en buwaa taabuki baahcii ëldúnada. Tookat Kooh e'túu halaat ciliis ci'as doonaa ya súpít keeñciigarúu. En danaa dú mín ki'ínoh iñaa Kooh waa', ennda iñaa jofin na iñaa nebpi ee wa mat. ³ Ga iñii Kooh onndoo kooroh ga kijofkaagarida, baa en béeb garúu mi wo''i iñii yii: Kaa tíkat haffúu ga daa dú le''ii, yaa en béeb mínat ki'ínohsoh daa Kooh hanohi'ti, ee ya lëgëy taam ga na ngëmaa Kooh wa'tida. ⁴ Iñaama man na faan bo'-súusúus. Cée'cii ga faanda yewin ee wínoo bokkii na mooroomwa lëgëy. ⁵ Fodaama, dú bii dú bok ga Kiristaada, luu dú yewin yewin, dú enin faan fiinoo ga dii dú en wínoo narida. Ee béebpuu, dú enin wínoo, yaa en béeb ga mooroomci, fodii cée'cii en ga faan bo'-súusúusda. ⁶ Kooh warohin iñcii ya onnduu kimínda daa nebpi. Iñcii ya onnduufa bokkii. Baa Kooh oninndaa ki'en sëldígacinaa, tumaa iñaama ee fu taam ga na ngëmii. ⁷ Baa Kooh onndaa kimín ki'amdoh buwiinaa, amdoha. Baa Kooh onndaa kimín kijëgí' buwiinaa, jëgíroha. ⁸ Baa Kooh oninndaa kimín kidígalohaa, dígaloha dijófi'. Baa Kooh oninndaa keeñ ki'onohaa, onohaa na keeñ wisóosi'. Baa Kooh oninndaa kikuliyyuk ga buwiinaa, taabaa ga na keeñ. Baa Kooh oninndaa kilaak yërmaandi kidímalohaa, taabaa ga na keeñ wisóosi'.

⁹ Waarat bimooroombúu ga duuy keeñjúu, ee ka hanat ki'eem ga kúuwkii rek. Núpat iñaa bonin ee dú ñaak ñap ga yijófi'.

¹⁰ Waarohat ga díkaantirúu na keeñciigarúu

béeβ, fodaa buwaa bokoh. Bocirohat kiwaaroh ga díkaantirúu. ¹¹ Kaantukohat ee kaa yówirat yahhúu! Lëgëydat Ha'mudii ee ekat keeñci-irúu béeβca ga. ¹² Dú abin yaakaa' ga iñcii Kooh dígohda, kon keeñjúu soosat seβ. Binaa dú en ga coonunaa, tookatfa kikooruk. Dëkat ga kikiim Kooh rek. ¹³ Warohat iñcii dú laakda na buwii enu buu Koohda ga soolicaagaba, dú toputu' dijófi' sagaccaa haysi ga kaancaagarúudfa. ¹⁴ Buwii hatalirúu ga kipesda, kíimdatba Kooh. Kíimat Kooh barkeelba; kaa kíimat ya coñba. ¹⁵ Bokat kineβluk na buwii enu ga neblaatfa; Bokat kikoduk na buwii enu na kikodukda. ¹⁶ Bokat hel dú en wínoo. Kaa βëwirat haffúu, wayee tookat kijutuuti haffúu. Kaa tíkat haffúu buwaa wëñ kilaak hel. ¹⁷ Bo' tummbúu iñaa joffiinaa, kaa ëldattika. Namat kiheel kitum iñaa jofin ga fíkií béeβ. ¹⁸ Tumat iñaa dú mín tooh bi dú dëk na béeβ buwii ga jam, en mínukaa. ¹⁹ Mbokciigoo mi keeñukda, kaa ëldúkat ga yibóni'yaa bo' tummbúu, wayee íisat Kooh payka ga aylukaagari. En ki'ena, bídu ga Këyítfaa, Ha'mudii wo' an: «Mi yëri laak ki'ëldúk, mi yah ki'ík yaa en béeβ, iñaa cal iñaa ya tumda.»* ²⁰ Ya wo'in βan an: «Binaa bo', yaa waa'tii garaa kihot, yaawaa, onaari iñaa ya ñaman. Binaa ya pílaa, onaari músú, ya an. Fu tum iñaamanaa, ya hay laak kaci fiyaak ga.»* ²¹ Kaa íisat kibon wëñjúu dooli,

☆ **12:19** 12: 19 Malkat Léwítik 19: 18; Dëteronom 32: 35; Mëccëe 5: 39; Lúkkaa 6: 27-29. * **12:20** 12: 20 Wo'een cahii diidfa en fodii dii: «man na fu nëgíroh ëëñin-kiwii ga dook hafaagari»; Malkat Liiwuk 25: 21-22

wayee ga kijofkaa dú tumda, laakat ndam ga dook kibon.

13

Kikelohi' buwii Kooh kuliyuki'da

¹ - 'Baa en béeb jomin kikelohi' buwii kuliyuk ga nguu'ciida. En ki'ena, laakoo nguu', waa meyohii ga Kooh; béeb cii laakda, Kooh yéri yípa. ² Kon béeb baa fu saɲ kikelohi' buwii tíku ga fíkiidanaa, fu heñoh iña Kooh tuuki'. Ee baa fu heñoh iñaamanaa, waas hay kidal ga dookfu. ³ Baa tumi iña jofin jomoo kiniik buwii ga nguuriida; baa tumi iña joffii yéri jomba kiniik. Kon dú waa' kiniikoo buwaamanaa, tumat iña jofin, en danaa ba hayyúu kikañ. ⁴ En ki'ena, ba lëgëyi' Kooh, ee iñaama onndaa jam. Wayee binaa fu tum iña joffiinaa, fu jomin kitit, ndaga enndii sooy Kooh onndaba kimín kiko'. 'Ba bisúrga Kooh ee bëri laak kiyóoski' aylukaa Kooh ga dook buwii tumi iña joffiida. ⁵ Këri tah dú jom kikelohi' buwii kuliyukda hen. Ee enndii rek kiniik aylukaagaba, wayee ka en iña dal helluu. ⁶ Këri tah ban dú jomin kifay lempu. Ínohat an buwii Kooh e' lëgëy kifayuk lempuda, ba lëgëyi' Kooh ee ba jomin kimëti' sasaa Kooh nakba waama. ⁷ Erat yaa en béeb iña ya jom ki'eruda. 'Baa dú jom kifay lempunaa, fayattiwa. 'Baa dú jom kifay juutinaa, fayattiwa. 'Baa dú jom ki'e' céeraa, erattiwa. 'Baa dú jom ki'e' ndamaa, erattiwa.

Waarohat ga díkaantirúu

⁸ Kaa laakdat ken kobot, enndii kobot ki-waaroh dogaa. Béeb baa fu waa' mooroomfunaa, fu wacohin na Waasii Móyíis. ⁹ En ki'ena, Kooh nakohin an: «Kaa d'úk yaalfu wala betifu fu faanuk na bo' yiliis, kaa ap bo', kaa lok, kaa d'íibuk kilaak iñaa en yuu mooroomfu.» Iñcuma nakohuda, na caa tesda tooh, ca cii ga wo'eenii wii an: «Waaraa mooroomfu fodii fu waa' haffuda.» ¹⁰ Baa waarin mooroomci, tumoori iñaa meskin. Kon binaa fu waa' mooroomfunaa, fu tumin iñaa Waasii Móyíis nakoh kitumda bi matin.

Kiwaayuk kihayiskii Ha'mudii

¹¹ Kon tumat fodaama. En ki'ena, d'ú ínohin jamaanii du enohda. Wahtii d'ú jom kiyúudukohda le'in. Wahtii Kooh yahhuu kimúsalohda weñin kideey. Wa úsaayissii foda ga wii du han ki'aas ga ngëmiida. ¹² Wekii wii yah kileeh ee Kooh yii yah kiwíis. Du foñat iñcii tumsi ee ca d'aaakuki henda, du ganaayuk lee'laatii Kooh e'tuu kiheñohohda. ¹³ Kon du tíidat yijúwí' fodii baa tiiin na noh tañ. Du hanat kiliiluk ga kiñam na ki'an, du hanat kifaanuki na baa en tooh na kiñalaañuk, du hanat kiñarohi, du hanat ki'iñaadoh ga díkaantiruu. ¹⁴ Wayee nak, madat na Yéesu Kiristaa, Ha'mudii, ee kaa taabukat neblaat-kumuunndúu ga iñcii ka waa'da rek.

14

Onohat cee' ga díkaantirúu

¹ Tookat ga d'uuycúu baa ngëmaagari yëgí-sissii duum ee kaa ñarohat nari ga halaatcaa

ya laakda. ² Laakin baa halaat an ya mínin kiñam ñamahaa en tooh. Ee baa ngëmaagari yëgíssii duum nak halaat an ya ñaman iñcii línsi ga dë'da rek. ³ Baa ñami iñaa en tooh jomoo ki'eew yaa ñamoo iñaa en tooh, fodaa garida. Ee baa ñamoo iñaa en tooh hanat ki'atti baa ñami iñaa en toohda, ndaga Kooh ga kihafci tookinndi. ⁴ Fu nak, fu tík haffu ba, bi fu atti'i súruga jaambu'? Waa ya am lëgëyaagari, waa ya foñlukwa tooh, ya dígohka na ha'-kaanci. Ee sah ya hay ki'am lëgëyaagari ndaga Ha'mudii laakin doolaa amlukohanndiwa.

⁵ Laakin buwaa halaat an laakin besaa gën bescii cíinoo ga fíkíi Kooh. Ee bíinoo halaatu an bescii tooh, ca wíinoo. Baa en béeb ínohat dijófi' iñaa ya halaatda ee ya am ga. ⁶ Kon bo' halaat an laakin bes, waa gën cíinoocaanaa, ya tumka kijaamuk Ha'mudii. Baa tanuk kiñam iñaa en tooh, ya tumka kijaamuk Ha'mudii ee ya gërëmi Kooh ga iñaama. Baa tanuk kiñamoo iñaa en tooh, ya tumka ban kijaa-muk Ha'mudii ee ya gërëmi Kooh ga iñaama. ⁷ Yíinoo garuu pesi'tii hafci ee yíinoo garuu yahhii kikaani' hafci. ⁸ En ki'ena, binaa du pesaa, du pesi' Ha'mudii, ee du kaanaa ban, du kaani' Ha'mudii. Kon waa du pes, waa du kaan, du buu Ha'mudii. ⁹ Iñaama yëri tah Kiristaanii kaannda, ya mílissa doonaa ya en Ha'mudii buwii kaaninda na Ha'mudii buwii en na kipesda. ¹⁰ Kon fu, fu yëri en ba bi fu atti'i mooroomfu? Ee fu ban, fu yëri en ba bi fu eewi mooroomfu? Du béebpuu, du hay kituuk ga fíkíi Kooh, ya atti''uu. ¹¹ Bíduunun

ga Këyítfaa, Ha'mudii wo''a an: «Ga dii mi yii pes ee kayohda, mi wo' an bééβ buwii hay kiyí'u ga fíkiíroo ee yaa en bééβ hay kiwo' fañ ga kúuwci an mi yëri en Kooh.»✧

¹² Fodaama baa en bééβ garuu hay kilayohi hafci ga fíkií Kooh, ga tooh iñaa ya mos kitum.

Kaa ek mooroomfu ga kitum baakaa'

¹³ Kon dū íisat ki'atti' mooroommbuu. Namat kiguu'guuluk ga kiwatuk kitum iñaa mín mbokkúu kerceen kikëfit, wala tahanndi ki-keen ga yibóní'. ¹⁴ Dii mi en wíinoo na Yéesu, Ha'mudiida tahinndoo ki'ínoh ee wëerinndoo an laakoo ñamahaa tabin kiñam. Wayee binaa bo' am an yen tabin kiñamaa, iñamaa tam kiñam gari. ¹⁵ Binaa fu ek mooroomfu coonu ndaga iñaa fu ñamidanaa, lakanaa fu waarissiiri. Kaa ek mooroomfu ya sañku' ndaga iñaa fu ñamida. Ya ban, Kiristaanii kaandinndi. ¹⁶ Iñaa dū am an jofin garúu, hanat kilím basee ga dookkúu. ¹⁷ En ki'ena, kibok ga Nguurii Kooh deeyohii dara na ñamah wala anah. Kibok ga Nguurii Kooh wëri en kitaabuk iñaa júwin, kiheel jam na kinebluk, ee iñcaama, Helií yisela'í'yii yëri onohica. ¹⁸ Baa jaamuki Kiristaanii fodaama hay kinebloh Kooh ee buwii ban hay kiwo'u an ya jofin. ¹⁹ Kon nak, dū heelat kitum iñaa haydohi jam ga díkaantiruu na iñaa yëgísdan ngëmaa yaa en bééβ garuu. ²⁰ Inii fu ñamida hanat kikalañsoh lëgëyii Kooh. Kayoh, laakoo

✧ **14:11** 14: 11 Malkat Ísayii 45: 23; Mëdírohat na Filiip 2: 9-11.

ñamahaa líib ga fíkíi Kooh. Wayee ßaa fu ñam ñamahaa tahan mooroomfu kikeen ga yibóníraa, fu tumin iñaa joffii. ²¹ Iñaa gēnda, wēri en an kaa ñam koynoh, kaa an sangara ee kaa tum dara yiliis yaa ekan mooroomunfu ga kitum baakaa'. ²² Iñaa fu gēm ga loo iñaamada, eemdohaari ga díkaantifu na Kooh. Ya yewinin múu', ßaa helci dalin ga iñcaa ya tumida. ²³ 'Bo' am ga helci an ya jomoo kiñam iñii yii, binaa ya ñamwanaa, ya tumin baakaa'. En ki'ena, tumeena taambii na ngēm béeb iñaa baakaa'.

15

Kikuliyuki' iñaa neb mooroomfu

¹ Du ßii ßu yēgísín ga ngēmiida, ßu jomin kikoork buwii ngēmiigaba yēgíssiida ee ßu jomoo kidēwí' iñaa neb garuu doŋ. ² Baa en béeb garuu heelat kitum iñaa newin mooroomci ee jofin gari, doonaa yaama mín kiwēñ kiyēgís ga ngēmaagari. ³ En ki'ena, Kiristaanii mosoo kiheel iñaa nebpi. Iñii yii bíduunun ga Kēyítfaa an: «Baseecaa buwaa baseeraada, fu Kooh, ca keenin ga ßookkoo.»[✧] ⁴ Béeb iñaa bínsee kudewaa ga Kēyítfaada, bínsee kijēgí'tuu doonaa wa yóodí'tuu kimúuñ ee wa daas keeñciigaruu bi ßu mín kilaak yaakaa' ga iñaa Kēyítfaa wo'da. ⁵ Koohyii onohi kimúuñ ee daasi keeñcii buwiida onatúu kijúwoh yaa en béeb na mooroomci fodaa Yéesu Kiristaa waa'kada. ⁶ Fodaama, béebpúu

✧ **15:3** 15: 3 Malkat Kañcaa 69: 10.

dú bok koonaa kíinoo, dú yeeki, dú kañi Kooh, Paamudii Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu.

Kiristaa hayi' yaawúucii na buwii enussii yaawúu'da

⁷ Yaa en ga béeb tookat mooroomci fodaa daa Yéesu Kiristaa tookkúuda, doonaa buwii e' Kooh ndam. ⁸ En ki'ena, inii mi waa'túu kiwo'da wéri en an Kiristaanii tummba hafci súrga yaawúucii kiteebba an Kooh wo'oo, lèehíraa ya nís inaa ya wo'da. Ya hayya kon kimetí' inaa Kooh dígee bicaasambada. ⁹ Ya hayin ban doonaa buwii enussii yaawúu'da ndamu Kooh ga yërmaandaagari, fodaa këyítfaa wo' kadá an: «Kèrí tah, mi hay kiwo' fañ ga leelo heetcii béebca an fu Kooh ee mi hay kiyee kiyakkii teekiigaraa.»✧

¹⁰ Bíduunun diliis ga Këyítfaa an: «Heetcii béebca, neblukat na heetii Kooh tanukda.»✧

¹¹ Ya wo'issa diliis an: «Béebpúu, dú heetcii, ndamat Ha'mudii. Buwii béebba ndamatti.»

¹² Ísayíi, seldíiga-Koohaa ban wo'in an: «Hay kilaak baa límukan ga níilaa Yese. Ya hay ki'en buurii heetcii béebca, ee ca tikan yaakaa'ba gari.»*

¹³ Koohyii onohi yaakaa'da sóosírat keeñnjúu seb, ya onndúu jam wimetí' sèk ndaga dú gëmin gari. Fodaama, keeñnjúu líif muut

✧ **15:9** 15: 9 Malkat 2 Samiyeel 22: 50; Kañcaa 18: 50.

✧ **15:10** 15: 10 Malkat Kañcaa 117: 1. * **15:12** 15: 12 Yéesu abu fodii tapisee yen, pèelée yen. (Ísayíi 11: 10)

na yaakaa', waa meyoh ga doolaa Helaa yisela'í'ya.

Iñii tah Pool bínnda bu-Room këyít'fii fiida

¹⁴ Mbokcii, mi ga kihaffoo mi ínohin an d'ú jofin lool, wéerinndoo dijófi' an d'ú ínohin tooh kayohfii ee d'ú mínin kijégíroh wo'eenii Kooh. ¹⁵ Wo'eencii mi binndúuda, en laak bitin kikelohaa, dara tahhiika, hanaa kiwaa'túu kiníindís rek iñaa d'ú ínohin haat. Mi tumka ga iñii Kooh onndoo, ga kijofkiigari, ¹⁶ mi ennda s'úrga Yéesu Kiristaa ga d'uuy buwii enussii yaawúu'da. Ya faanndaroo hañ kitum lëgëy kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii, doonaa ga tumeenii Helii yisela'í'yii, buwii enussii yaawúu'da enu fodii sarahaa newin Kooh. ¹⁷ Kon waa mi yii ga yah Yéesu Kiristaa, mi safarin ga lëgëyii Kooh nakkoo kitumda. ¹⁸ Mi kaañoo kiwo' yen yiliis yaa enndii iñii Yéesu Kiristaa tum koorohha garooda. Ya kooroh garoo, kihaydoh buwii enndii yaawúu'da, ba taabuk Kooh: Iñaama ya tuminndi kooroh ga wo'eencii mi wo'ida na iñcii mi tumida. ¹⁹ Ya tumin kintaan na mandarga ciyewin ee Helii yisela'í'yii tee-wohin dooliigari. Mi yéegalohin Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Yéesu Kiristaada daa en béeeß ga leelo buwii, aboh ga teeraa Yéerúsaleem bi ga gohaa Ílrii. ²⁰ Mi mos kiwaa' kiyéegaloh Hewhewii winéwí'wii ga dekatcaa buwaa en daama mossoo kikeloh loo Kiristaaniida. Mi waaréerüi kitawah yen

ga dook lögëy bibo' biliis. ²¹ Fodaama, mi deenjngii dara ga iñaa bídu ga Këyítfaada an: «Buwaa ken mosooba kiyéegal iñaa aaw gari hayussi kihot.

Ee buwaa mosoo kikeloh loocida hay ki'inohu iñaa laakda.»

Iñii tah Pool waa' kika' Roomda

²² Këri tah, waas ciyewin binaa mi waa'túu kihay kiwaak rekaa, mi hayoo. ²³ Diimada nak, lögëyiigoo dii ga gohcii ciida leehin. Tíkíis tiyewin tee, taa helloo lík ga kihay kiwaakneerúu rek, ²⁴ ee mi waareeka binaa mi en na kiyah kúlkaa Espaaña. Mi koo' dumanaa, mi warinndúu kihot ee dú amdohhoo ga baawaama; keeñnjoo ban hay kisoos ga ki'en narúu jutuut balaa mi paafaa.

²⁵ Wayee diima deŋ, mi yah Yéerúsaleem kidímal buwaa Kooh enu daamada. ²⁶ Buwaa Kooh enu ga kúlkaa Maseduwaan na kaa Akayda† hídírohuunun hēelís kiwosoh buwaa Kooh enu ga Yéerúsaleem, laaksoo darada.

²⁷ Ba ga kihafba, bēri halaat iñaama ee jofin ba dímal buwaama. Kooroh ga yaawúu'cii, Kooh barkeelin buwii enussii yaawúu'da, ba laasin ga ngēmii. Kon kerceencii enussii yaawúu'da jomuunun kiwa' kerceencii enu yaawúu'da ga alalciigaba. ²⁸ Kon binaa mi lēehi' kitum lögëyiigoo, mi bay dímalaa aaw ga kerceencaa enu ga Yéerúsaleemdanaa, mi hay kika' kúlkaa Espaañ ee mi koorohan garúu

† **15:26** 15: 26 Akay, iñaa goh wiyín ga kúlkaa Geres. Laakin jamaanaa Kúlkaa Geres e'seera teekaama (330-37 balaa Yéesu Kiristaa)

duma. ²⁹ Mi ínohin an binaa mi hay garúunaa, Kiristaanii hayyúu kibarkeel lool ga íñaama. ³⁰ Mbokcii, ðu béebpuu ðu gëm ga Yéesu Kiristaa, Ha'mudiigaruu ee Helii yisela'íyii tumin kiwaaroh ga díkaantiruu. Kon mi kíimmbúu ðú amdohhoo ga kikiim Kooh, ³¹ en ðanaa mi ka' kúlkaa Yúudéenaa, buwaa enu daama ee gëmussii ga Kiristaaniida, sodalsooroo lool. Kíimat Kooh doonaa dímalaa waama mi yah kibayi' buwaa Kooh enu ga Yéerúsaleemda, ba tookwa. ³² Fodaama, neß Koohaa, mi hay kihay garúu na keeñ wisóosí', mi íikaruk jutuut ga ðuuycúu. ³³ Mi kíim, Koohyii laak jamda, ya enat narúu béebpúu! Aameen.

16

Pool kēñí'ta bu-Room

¹ Kon mi yii ðínkaanndúu Febe, mbokkerceennduu yibeti, ee en súrğa ga jaangaa Keñkeree. ² Ya yum hay garúu, ee leenaa abatti bi jof ga teekii Ha'mudii fodaa daa bo'-Kooh jom ki'abuða. Amdohatti ðan ga béeb íñaa ya sooluk. En ki'ena, ya amdohin bo' biyewin, bi ga mi yii yii sah. ³ Dú kēñí'í'too Pírísíl na Akílaas biyaabumgoo дума dí bok kilégëy ga teekii Yéesu Kiristaa. ⁴ Ba ðanak, ba karin bi ba waa'ta kitoon tumuunba ndaga mi. Mi yii gërëmba ga íñaama. Ee enndii mi hañngoo doñ: béeb jaangucii buwii enussii yaawúu'da gërëminba ðan. ⁵ Mi yii kēñí' ðan buwii ga jaangii hídírukohsi ga ðuuy kaancaagaba kikiim Koohda. Mi yii kēñí' Epaynet, yii

mi keeñukinda: ya yëri ðeβ kigëm ga Kiristaanii ga gohaa Aasii. ⁶ Mi yii kēñí' Mëri ga: ya yaama, ya sodin lool garúudá. ⁷ Mi yii kēñí' ðan ðu-kaanndoo Andoroníkus na Yúniyaas, ða ðii mi bokee naba kilagu ga kasudá. Ga apotaa'cii, ða enin ðuwaa neβlohin ðuwii lool ee ða deβpoo sah kigëm ga Kiristaanii. ⁸ Mi yii kēñí' Ampíliyatus, yii mi keeñukinda ga fíkii Ha'mudiida. ⁹ Mi yii kēñí' Irbee yii dí bok nari kilëgëy ga teekii Kiristaaniida, ya na Estakis yii mi keeñukinda. ¹⁰ Mi yii kēñí' Apeeles, yum teewohin bi matin sëk ngëmaa ya laak ga Kiristaaniida. Mi yii kēñí' ðan ðu-kaan Arístobil. ¹¹ Mi yii kēñí' mbokkoo Herodíyoŋ na ðan ðu-kaan Narsís, ða ðuu Ha'mudii. ¹² Mi yii kēñí' ðan Tirifeen ya na Tirifoos ee ða bok kilëgëy ga teekii Ha'mudiida. Mi yii kēñí' Persís, yum mi keeñukinda. Ya ðan ya sodin lool ga kilëgëyi' Ha'mudii. ¹³ Mi yii kēñí' Rifis, ya yum ya en súruga yiyaak ga Ha'mudiida, ya na eeci, ee en eemun garooda ðan. ¹⁴ Mi yii kēñí' Asinkirit, ya na Felegon na Ermes, Patorowaas, Ermas na bééβ mbok-kerceencaa enu naba daamada. ¹⁵ Mi yii kēñí' Fílolok na Súlí, Nere na këmëenjkíci yibeti Olimpas na ðan bééβ ðuwum KooH enu naba daamada. ¹⁶ Kēñdohat ga díkaantirúu, dú mígínoh haf, kiteewoh an dú ðëri bokoh. ðuwii ga jaangucii Kiristaaniida bééβba ðëyruhunundúu kēñí'.

Watukat kideej iñaa waas kerceen nakoh

¹⁷Dú mbokciigoo, mi kíimmbúu hen, leenaa watukat ðuwii heñoh kinís iñcum dú jëgírudá

ee fodaama ɓa haydohi kihëgískoh ga du-
 uycúu na kiye''úu ga waas wibóní'. Kaa aasko-
 hat na ɓuwaama. ¹⁸ Buwaa manda, tumussii
 lëgëyii Kiristaanii Ha'mudiigaruu nakohɗa, ɓa
 tum iɓaa neɓɓa. Ba yahi ɓuwii hen ee ɓa neɓ
 kúuw en fan kúum. Fodaama nak, ɓa dúki
 ɓuwii hoorussii helda. ¹⁹ Dú ga kihaffúu nak,
 béeb ínohin an dú taabukin iɓii Ha'mudiigaruu
 nakoh kitumɗa. Kon ínohat an keeñjoo
 soosin lool garúu. Wayee nak, mi waarin
 dú taam na hamham widóoyí' ga ki'ínoh iɓaa
 jofin, dú tumiri ee dú aaskohoo na yibóní'.
²⁰ En ɗanaa, Kooh yii onohi jamɗa, diimanaa
 ya napaɓsoh Seytaani ga fíldoo kotciigarúu,
 dú laak dooli ga ɗookci. Yéesu Kiristaa,
 Ha'mudiigaruu barkeelattúu.

²¹ Tímotée, yii taam naroo kilëgëyɗa, yii
 kēñí'túu ga, ya na ɓuwii bokoh naroo enu
 diiɗa: Lusiyus, Yaasoon na Sosipatoros.

²² Mi nak, Tertiyus, mi bídi' Pool këyítfi fii ee
 ga teekii Ha'mudii, mi yii kēñí'túu ga. ²³ Gayus
 yii kēñí'túu ga ɓan. Mi yii ennda ga kaanci, ee
 béeb ɓu-jaangii Yéesu haysi kikíim Kooh dii ga
 kaanci ɓan. Erasti, yii ɗaak hēelísii teeriɗa
 ɓan yii kēñí'túu ga, ya na mbokkuu Kartus.
 [²⁴ Yéesu, Ha'mudiigaruu barkeelattúu dú
 béebpúu.]

Pool kañnja Kooh

[²⁵ Kon, ɗu kañat Kooh. Ya yërí laak doolaa
 wēñannduu kibaat kiyëgís ga ngëmiɗa. Ee
 iɓaama yërí mi wo'i, mi en na kiyéegaloh

Hewhewii winéwí'wii wo' ga loo Yéesu Kiristaadanaa. Kooroh ga Hewhewii winéwí'wiima, Kooh ínohlukohha béeb kúmpafaa ya daakee kuméeñí', ²⁶ ee diimada, ya teewohinfa faṅ. Fodaa daa Koohyii leehoo, nakoheekada, fa koorohha ga këyítcaa seldíiga-Koohcii. Fodaama ínaa daakkee yaama yéegalohuunun ga béeb heetcii, doonaa ba gêmwa, ba taabukwa. ²⁷ Ndam aawat ga Kooh, yii ya hañci doṅ, ya laak hamhamda, kooroh ga Yéesu Kiristaa bi taa'! Aameen.]

**Hewhewii winéwí'wii Kooh Kifiliimunkii
ki'askii**

**Noon: Hewhewii winéwí'wii Kooh Kifiliimunkii
ki'askii New Testament**

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Noon)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Sep 2022 from source
files dated 2 Jun 2022

7c1cfb93-c4c9-5127-ac22-ecb23adca870